

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN
ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YILLIK ENERJİ TÜKETİMİ 1.000 TEP ÜZERİ
BİR SANAYİ İŞLETMESİNİN ENERJİ ETÜDÜ**

Bekir ÇANKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Enerji Sistemleri Mühendisliği Anabilim Dalı

Temmuz - 2022
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Bekir ÇANKAYA

Tarih: 28.07.2022

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YILLIK ENERJİ TÜKETİMİ 1.000 TEP ÜZERİ BİR SANAYİ İŞLETMESİNİN ENERJİ ETÜDÜ

Bekir ÇANKAYA

**Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Enerji Sistemleri Mühendisliği Anabilim Dalı**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fatih AYDIN

2022, 56 Sayfa

Jüri

Dr. Öğr. Üyesi Fatih AYDIN

Prof. Dr. Hidayet OĞUZ

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut ÜNALDI

Ülkemiz enerjide %70 oranında dışa bağımlı bir ülkedir. Cari açığımızın büyük bir kısmını enerji ithalatı oluşturmaktadır. Enerjide dışa bağımlı olduğumuz için yeni enerji kaynakları bulmak kadar, tükettiğimiz enerjiyi de verimli kullanmak çok önemlidir. Ülkemizde konut ve sanayi sektöründe enerji verimlilik potansiyeli oldukça yüksektir. Enerjide ortak birim olarak TEP (Ton Eşdeğer Petrol) kullanılmaktadır. TEP bir ton petrolün yakılması sonucu açığa çıkan enerjidir. 1 TEP 10,000,000 kcal değerine eşittir. Tüm enerji birimleri TEP birimine dönüştürülebilir. Yıllık enerji tüketimi 1000 TEP üstü endüstriyel işletmelerde 4 yılda bir enerji etüdü yapılması zorunludur. Çalışmamızda yıllık enerji tüketimi 1000 TEP üstü bir sanayi tesisinde enerji etüdü yapılmış, tesisin 3 yıllık enerji tüketimi ve enerji maliyeti ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, enerji verimlilik potansiyeli araştırılmış, enerji verimliliğini artıracak ve enerji maliyetini azaltacak önerilerde bulunulmuştur. Etüdü yapılan tesisin üretim ile enerji tüketimi arasındaki ilişki incelenerek regresyon analizi yapılarak enerji denklemi oluşturulmuş ve Spesifik Enerji Tüketimi hesaplanmıştır. Yapılan enerji etüdü sonucunda işletmeye önerilen verimlilik artırıcı projeler ile yıllık 128 TEP enerji tasarrufu ve yaklaşık 2,135,000 TL mali tasarruf sağlanabilmektedir. Projelerin toplam yatırım maliyeti yaklaşık 3,000,000 TL'dir. Ayrıca önerilen verimlilik artırıcı projeler ile yıllık 175.52 Ton CO₂ salınımı engellenecektir.

Anahtar Kelimeler: Enerji, Enerji Etüdü, Enerji Verimliliği, Enerji Tasarrufu.

ABSTRACT

MS THESIS

ENERGY AUDIT OF AN INDUSTRIAL ENTERPRISE WITH ANNUAL CONSUMPTION ABOVE 1.000 TOE

Bekir ÇANKAYA

THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF NECMETTİN ERBAKAN UNIVERSITY THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE IN ENERGY SYSTEMS ENGINEERING

Advisor: Dr. Fatih Aydın

2022, 56 Pages

Jury

Dr. Fatih AYDIN

Prof. Dr. Hidayet OĞUZ

Dr. Mahmut ÜNALDI

Our country is a country that is 70% dependent on foreign energy. A large part of our current account deficit consists of energy imports. Since we are dependent on foreign energy, it is very important to use the energy we consume efficiently as well as to find new energy sources. The energy efficiency potential is quite high in the residential and industrial sectors in our country. TOE (Tonne of Oil Equivalent) is used as a common unit in energy. TOE is the energy released as a result of burning one ton of oil. 1 TOE is equal to 10,000,000 kcal. All energy units can be converted to TOE units. It is obligatory to conduct an energy audit every 4 years in industrial enterprises with an annual energy consumption of more than 1000 TOE. In our study, an energy study was conducted in an industrial facility with an annual energy consumption of more than 1000 TOE, the 3-year energy consumption and energy cost of the facility were examined in detail, the energy efficiency potential was investigated, and suggestions were made to increase energy efficiency and reduce energy costs. A regression analysis was made by examining the relationship between production and energy consumption of the facility that was studied, the energy equation was created and the Specific Energy Consumption was calculated. As a result of the energy study, 128 TOE energy savings and financial savings of approximately 2,135,000 TL can be achieved annually with the efficiency increasing projects proposed to the facility. The total investment cost of the projects is approximately 3,000,000 TL. In addition, annual 175.52 tons of CO₂ emissions will be prevented with the proposed productivity-enhancing projects.

Keywords: Energy, Energy Study, Energy Efficiency, Energy Saving

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Enerji Sistemleri Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans programında hazırlanmıştır. Çalışmada “Yıllık Enerji Tüketimi 1.000 TEP Üzeri Bir Sanayi İşletmesinin Enerji Etüdü” ile ilgili uygulamalar araştırılmıştır.

Tez çalışmamda beni yönlendirerek yardımını eksik etmeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatih AYDIN ‘a, maddi ve manevi desteğini hiç esirgemeyen, bu güne gelmemde her türlü fedakârlığı yapan anneme, babama ve tüm aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Bekir ÇANKAYA
KONYA-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Enerji Verimliliği.....	3
1.1.1. Dünya’da Enerji Verimliliği	4
1.1.2. Türkiye’de Enerji Verimliliği	4
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	8
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	12
3.1. Çalışmanın Amacı.....	12
3.2. Çalışmanın Kapsamı	12
3.3. Etüt Çalışmasında Kullanılan Cihazlar ve Alınan Ölçümler	13
3.3.1. Enerji Analizörü.....	13
3.3.2. Termal Kamera	14
3.3.3. Luxmetre	15
3.4. Referans Değerler Tablosu	16
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA	17
4.1. Enerji Yönetimi.....	17
4.1.1. Endüstriyel İşletmenin Enerji Tüketiminin İncelenmesi	17
4.1.2. Üretim – Tüketim Analizi	25
4.2. Basınçlı Hava Sistemlerinin İncelenmesi	34
4.2.1. Ünite ve Sistem Tarifi.....	34
4.2.2. Yapılan Ölçümler ve/veya Alınan Değerler	35
4.2.3. Hesaplamalar ve Değerlendirmeler	36
4.2.4. Öneriler, Enerji Tasarruf İmkanları ve Miktarları	38
4.3. Termal Kayıpların İncelenmesi	39
4.3.1. Yalıtımsız Boru ve Yalıtımsız Vanalarda Isı Kaybı Hesabı	42
4.4. Aydınlatma Sisteminin incelenmesi	44
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	50
6. KAYNAKLAR	52
EKLER	55
ÖZGEÇMİŞ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

SİMGELER VE KISALTMALAR

"	: inç
\$	: Dolar
%	: Yüzde
€	: Euro
°C	: Derece
µm	: Mikrometre
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Bar	: Basınç birimi
cal	: kalori
cm	: Santimetre
CO ₂	: Karbon dioksit
COP	: Klimada verimlilik göstergesi (Performans Katsayısı)
dk	: dakika
DN	: Diameter Nominal (Nominal Çap)
EFF1	: Yüksek Verimli Motor
EFF2	: Standart Verimli Motor
EFF3	: Düşük Verimli Motor
EİGM	: Enerji İşleri Genel Müdürlüğü
EnYS	: Enerji Yönetim Sistemi
EVD	: Enerji Verimlilik ve Danışmanlık
g	: Gram
Hz	: Hertz
IE1	: Standart Verimli Motor (eski standartlara göre EFF2)
IE2	: Yüksek Verimli Motor (eski standartlara göre EFF1)
IE3	: Çok Yüksek Verimli Motor
IE4	: Süper yüksek Verimli Motor
IEA	: Uluslararası Enerji Ajansı
ISO	: International Organization for Standardization
kB	: kilobyte
kcal	: kilo kalori
kcal/h	: kilokalori / saat

kW	: kilowatt
kWh	: kilowatt saat
kWh/m ²	: kiloWatt / metrekare
kWh/yıl	: kiloWatt saat / yıl
l	: Litre
l/dk	: Litre / dakika
m ²	: metrekare
m ³	: metreküp
m ³ /dk	: metreküp / dakika
MB	: Megabyte
mm	: milimetre
MWh	: Mega Watt Saat
nZES	: Neredeyse Sıfır Enerji
R ²	: Regresyon Uyumluluk Katsayısı
SET	: Spesifik Enerji Tüketimi
Sm ³	: Standart Metreküp
TEP	: Ton Eşdeğer Petrol
TL	: Türk Lirası
TL/TEP	: Türk Lirası / Ton Eşdeğer Petrol
VAP	: Verim Artırıcı Proje

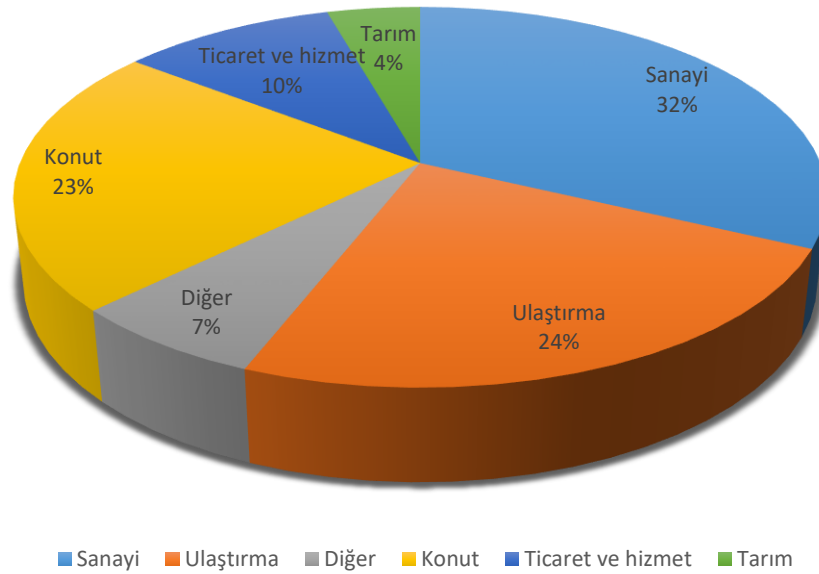
1. GİRİŞ

Temel anlamda enerji, iş yapabilme yeteneğidir. Doğrudan ölçülemeyen, fiziğin temel büyüklüklerindedir. Max Plank enerjiyi “bir sistemin kendisi dışında etkinlik üretme yeteneği” ifadesi ile tanımlamıştır. Enerji farklı biçimlerde ortaya çıkabilir veya kullanılabilir. Enerji yaygın olarak; mekanik (kinetik ve potansiyel), elektrik, ısı, kimyasal, manyetik ve nükleer enerji biçiminde ortaya çıkar veya kullanılır. Sistem iş yaparken bu enerji türlerinden bir kısmını veya tamamını kullanabilir. Enerjide ortak bir birim olarak “Ton Eşdeğer Petrol” kullanılır (Kıyılmaz, 2019).

TEP (Ton Eşdeğer Petrol) enerji kaynaklarının tek bir birimde ifade edilmesini sağlayan ve enerji, üretim ve tüketim hesaplarında kullanılan önemli bir birimdir. TEP bir ton petrolün yakılması sonucu oluşan enerjiyi tanımlar. 1 TEP 10,000,000 kcal’ye ve yaklaşık 11,630 MWh değerine eşittir. TEP dönüşüm formülü Denklem 1.1’de verilmiştir.

$$TEP = \frac{\text{Tüketim miktarı (verilen birimde)} \times \text{Isıl değer}}{10000000 \text{ kcal}} \quad (1.1)$$

Enerji İşleri Genel Müdürlüğü (EİGM) İstatistik verilerine göre; Türkiye’de en yüksek enerji tüketimi %32 ile sanayi sektöründedir. Sanayi sektörünü %24 ile ulaştırma, %23 ile konut, %10 ile ticaret ve hizmet sektörleri takip etmektedir. Enerji tüketiminde en fazla yere sahip olan sanayi sektöründe enerji verimlilik çalışmaları Türkiye’de enerji verimliliğine önemli katkı sağlayacaktır (Şekil1.1) (Anonim, 2022)

Şekil 1.1. 2020 Ulusal Enerji Denge Tablosu (Anonim, 2022)

Enerji; sanayi, ulaşım, madencilik ve ticari binalarda çok önemli bir role sahiptir (Sitorus et al., 2020). Enerjinin kaliteli, güvenli, devamlı ve çevreye duyarlı bir şekilde elde edilmesi, insanların refah düzeylerini ve yaşam seviyelerini arttıracaktır. Ülkelerin ekonomik olarak büyüebilmeleri için devamlı ve sürekli üretim yapmaları gerekir. Bu sebeple, üretim için önemli bir gereksinim olan enerjinin ucuz olması ve güvenle sağlanması gerekir (Haydaroğlu, 2006).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde nüfus artışı, ekonomik büyüme, yaşam standartlarındaki ve binaların içinde geçirilen zamandaki artış nedeniyle enerji tüketiminde sürekli bir artış söz konusudur. Uluslararası Enerji Ajansına (IEA) göre; 2040 yılına kadar küresel enerji talebi mevcut tüketime göre %30, küresel elektrik talebi ise %60 artacak ve toplam nüfus 9 milyarı aşacaktır (Al-Badi and Al-Saadi, 2020). Dolayısıyla, gelecek nesiller için enerjiyi etkin kullanmak ve enerji tasarrufuna önem vermek çok önemlidir (Balan and Yashvanth, 2020).

Günümüzde, enerji taleplerinin büyük bir kısmını karşılayan fosil yakıtların tüketimleri hızlı bir şekilde artmaktadır. Ekonomisi hızlı gelişen ülkelerin fosil yakıt tüketim talepleri daha fazladır. Fakat fosil yakıtların rezervleri aynı oranda artmamaktadır. Enerjiye karşı talep sabit kalsa bile, fosil yakıt rezervleri sınırlı olduğundan, yakın zamanda tükeneceği tahmin edilmektedir (Yıldız ve ark., 2018). Fosil kaynaklı yakıtların hızlı bir şekilde tüketiliyor olması, ülkemizin enerji alanında %70 oranında dışarıya bağımlı olması, enerji üretim ve tüketimi sırasında ortaya çıkan sera

gazı salınımı iklim değişikliğine ve küresel ısınmaya neden olması gibi sebeplerle enerji üretimi ve enerji tüketiminde enerji verimliliğinin önemi daha da artmaktadır (Karyeyen ve ark., 2012).

1.1. Enerji Verimliliği

Enerji verimliliği, 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanun’unda “Binalarda yaşam standardı ve hizmet kalitesini, endüstriyel işletmelerde ise üretim kalitesi ile miktarını düşürmeden, birim veya ürün miktarı başına enerji tüketiminin azaltılmasıdır” şekilde tanımlanmaktadır (Anonim, 2007).

Sanayide enerji verimliliği, üretim kalitesini ve üretim miktarını düşürmeden, refah seviyesini ve ekonomik kalkınmayı engellemeden, enerji tüketimini en aza indirmektir (Uzun ve Değirmen, 2018). Başka bir ifadeyle enerji verimliliği, üretimi azaltmadan buhar, hava, ısı ve gaz gibi enerji kullanımlarında enerji kayıplarını engellemek ve ileri teknolojik ekipmanlar kullanarak çeşitli atık enerjilerin geri kazanımları gibi etkinliği yükseltici ve enerji ihtiyacını azaltıcı önlemler bütünü olarak izah edilebilir (Tekkol, 2019).

Gelişmiş ülkelerin çoğunun ülke politikasında enerji verimliliği önemli bir yere sahiptir. Enerji verimliliği, ticari ve endüstriyel rekabeti ve enerji güvenliğini artırır. Ayrıca CO₂ salınımını azaltarak çevre kirliliğini de azaltır. Enerji verimliliği ülkemiz için çok önemli olup hem ekonomimizin sürdürülebilir büyümesini sağlayacak hem de sektörel rekabeti yükseltecektir. Dünyadaki birincil enerji kaynakları hızla tükenmektedir ve yeni enerji kaynakları aranmaktadır. Bu yönüyle enerji verimliliğini bir enerji kaynağı olarak değerlendirebiliriz. Yapılan çalışmalarda ülkemizde hem sanayide hem de konutta büyük enerji verimlilik potansiyelleri bulunmaktadır (Yıldız ve ark.,2018).

Bazı endüstriyel işletmelerde gerçekte gerekli olan enerjiden daha fazla enerji kullanılmakta ve enerjinin bir kısmı da boşa harcanmaktadır. Bunun nedeni eski, verimsiz ekipmanların ve üretim sürecinde eski teknolojilerin kullanılmasıdır. Enerji tasarrufu ve enerjinin verimli kullanılması çok önemlidir. Verimli ekipman kullanılmasının amacı, yakıttan olası tüm enerjiyi kullanmaktır. Bu, daha yüksek üretkenliğe yol açar ve sadece para tasarrufu sağlamaz. Aynı zamanda ekipmanın ömrünü ve güvenliğini de etkiler. Çevre kirliliğini azaltır. Dünya çapında, ülkelere ve sektöre özgü analizler, sanayi sektöründe önemli enerji verimliliği iyileştirme fırsatlarının bulunduğunu göstermektedir. Bunların çoğu düşük maliyetlidir. (Muhammad et al., 2020).

1.1.1. Dünya’da Enerji Verimliliği

Sanayi devriminden bu yana dünyada ülkeler enerji kaynaklarına sahip olmak için birbirleri ile rekabet etmektedirler, bu rekabet sonucunda dünyada enerji savaşları görülmektedir. Ekonomik olarak büyük öneme sahip olan enerji, dünya siyasetini yönlendirmektedir. Fosil yakıtların bulunduğu bölgeler genelde siyasi olarak hep gergin bölgelerdir (Yüksel, 2020).

1973 yılında dünyada yaşanan petrol kriziyle, enerji fiyatlarında büyük dalgalanmalar olmuştur. Bu fiyat dalgalanmalarını kontrol altına alabilmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için sürdürülebilir enerjiye ihtiyaç duyulmuştur. Sürdürülebilir enerji sağlamak ve enerjide dışa bağımlılığı düşürmek için yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği üzerine yoğun çalışmalar yapılmaktadır (Haydaroğlu, 2006). Dünyada enerji verimlilik çalışmalarında en aktif olan ve somut sonuç alan ülkelerin başında ABD gelmektedir. 1973 yılındaki petrol krizinden sonra ABD ekonomisi %126 büyüyken enerji tüketimi yalnızca %30 artmıştır (Küçükyağlıoğlu, 2020).

Dünyada enerji kaynaklarının azalması, dünya nüfusunun ve sanayileşmenin artması enerjinin verimli kullanılmasının önemini artırmıştır. Enerjiyi verimli kullanmak için yapılan çalışmalar önemli hale gelmiştir. Enerji verimliliğini artırmak, fosil yakıtlara bağımlılığı azaltacak ve enerji arz güvenliğini sağlayacaktır. Dünya genelinde enerji verimlilik kültürü oluşturulmalı ve sürekli iyileştirme sağlanmalıdır. 1980’li yıllarda iklim değişikliği nedeniyle enerji ve çevre birlikte incelenmeye başlamıştır (Koçak, 2020).

1.1.2. Türkiye’de Enerji Verimliliği

Enerji verimliliği konusunda Türkiye’de uzun yıllardır çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar sonucunda enerji verimliliği hakkında kanun ve yönetmelikler oluşturulmuştur. Yürürlüğe giren bazı yönetmelik ve kanunlar yayınlanma tarihlerine göre aşağıda sıralanmıştır.

- **2 Mayıs 2007** - Enerji Verimliliği Kanunu, Kanun No: 5627
- **09 Ekim 2008** - Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği, Sayı: 27019
- **5 Aralık 2008** - Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, Sayı: 27075
- **27 Ekim 2011** - Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik, Sayı: 28097

27 Ekim 2011 tarihli ve 28097 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik” in 9. maddesinde endüstriyel işletmelerde ve binalarda enerji yöneticisi görevlendirilmesi ve enerji yönetim birimi kurulmasıyla ilgili hükümler bulunmaktadır. “Yıllık toplam enerji tüketimi bin TEP ve üzeri olan endüstriyel işletmelerde, üst yönetim çalışanlar arasından enerji yöneticisi sertifikasına sahip birisini enerji yöneticisi olarak görevlendirir. Çalışanları arasından görevlendirmenin mümkün olmadığı hallerde, EVD şirketleriyle sözleşme yapılmak suretiyle hizmet alınır.” Diğer bir hüküm ise binalarda enerji yöneticisi görevlendirilmesiyle alakalıdır. Bu hüküm de şu şekildedir; “ Toplam inşaat alanı en az 20,000 m² veya yıllık toplam enerji tüketimi 500 TEP ve üzeri olan ticari binaları ve hizmet binaları ile toplam inşaat alanı en az 10,000 m² veya yıllık toplam enerji tüketimi 250 TEP ve üzeri olan kamu kesimi binalarında çalışanları arasından enerji yöneticisi sertifikasına sahip birisini enerji yöneticisi olarak görevlendirir. Çalışanları arasından görevlendirmenin mümkün olmadığı hallerde, enerji yöneticileri veya EVD şirketleriyle ile sözleşme yapılmak suretiyle hizmet alınır. Bu şekilde enerji yöneticisi sertifikası sahibi bir kişi tarafından verilebilecek hizmet, üç bina ile sınırlıdır.” Enerji yönetim birimi kurma zorunluluğu olan işletmeler, kamu kesimi dışında kalan ve yıllık toplam enerji tüketimleri 50,000 TEP ve üzeri olan endüstriyel işletmelerdir. Aynı yönetmeliğin 8. maddesinde enerji yöneticisi bulundurması zorunlu olan; yükümlü kamu binaları, ticari ve hizmet binaları, elektrik üretim tesisleri ile endüstriyel işletmeler ve enerji yönetim birimi kurmakla yükümlü organize sanayi bölgeleri ile endüstriyel işletmelere ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi belgesi alma zorunluluğu getirilmiştir.

27 Ekim 2011 tarihli ve 28097 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik” in 11. maddesinde enerji yöneticisi eğitimleri hakkında hükümler bulunmaktadır. Buna göre enerji yöneticiliği eğitimine katılabilmek için mühendislik alanında veya teknik eğitim fakültelerinin makine, elektrik, mekatronik veya elektrik-elektronik bölümlerinde en az lisans düzeyinde eğitim almış olmak gerekmektedir. Bakanlığın yetkilendirmiş olduğu kurumlardan gerekli eğitimi aldıktan sonra bakanlığın düzenlediği merkezi sınavda başarılı olarak enerji yöneticilik sertifikasını almaya hak kazanır.

27 Ekim 2011 tarihli ve 28097 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik” in 10. maddesinde enerji verimliliğini artırıcı önlemler hakkında hükümler bulunmaktadır. Buna göre yıllık toplam enerji tüketimi 1000 TEP ve üzeri olan

endüstriyel işletmeler 4 yılda bir EVD şirketlerine etüt yaptırır veya çalışanları arasında sanayi etüt-proje sertifikasına sahip personel bulunması durumunda etüdü kendi yapar. Toplam inşaat alanı 20,000 m² veya yıllık toplam enerji tüketimi 500 TEP'in üzerinde olan ticari binalar ve hizmet binaları her 7 yılda bir EVD şirketlerine etüt yaptırır veya çalışanları arasında bina etüt-proje sertifikasına sahip personel bulunması durumunda etüdü kendi yapar.

27 Ekim 2011 tarihli ve 28097 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik” in 30. maddesinde kamu kesiminde enerji verimliliğini artırıcı önlemler hakkında hükümler bulunmaktadır. Buna göre Enerji yöneticisi görevlendirmekle yükümlü kamu binalarında etüt yaptırılması zorunludur. Bu etütler kamu binasının bağlı olduğu kurum ve kuruluşlar tarafından EVD şirketlerine yaptırılır veya çalışanları arasında bina etüt-proje sertifikasına sahip personel bulunması durumunda kurum ve kuruluşların kendisi yapar. Bu etütler her yedi yılda bir yenilenir. 3 yılın altında geri ödeme süresi olan projeler etüdün tamamlanmasını takip eden en geç dört yıl içerisinde uygulanır ve uygulama sonuçları Bakanlığa gönderilir (Anonim, 2011).

2 Mayıs 2007 tarihli 5627 sayılı Enerji Verimliliği Kanununun 8. maddesinde Verim Artırıcı Projelerin (VAP) proje bedelleri en fazla 1,000,000 TL olarak belirlemiş ve destek oranı %20 olarak belirlenmiştir (Anonim, 2007).

Proje bedeli limiti en fazla beş katına kadar, destek oranı ise en fazla iki katına kadar çıkarma yetkisi Cumhurbaşkanına verilmiştir. 13.3.2019 tarihli ve 819 Sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla proje bedeli 1,000,000 TL'den 5,000,000 TL'ye çıkarılmış ve destek oranı ise %20'den % 30 'a çıkarılmıştır (Anonim, 2019).

27 Ekim 2011 tarihli ve 28097 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına Dair Yönetmelik” in ilgi maddelerine göre VAP destekleri hakkında şu bilgiler bulunmaktadır. VAP desteklerinden yararlanmak isteyen endüstriyel işletmeler EVD şirketlerine hazırlattıkları projeleri herhangi bir döneme tabi olmaksızın Enerji Bakanlığına sunarlar. VAP desteğine başvuru yapacak işletmenin ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemine sahip olması veya bu sistemi kurmaya başlamış olması gerekmektedir. Yıllık enerji tüketimi 500 ile 1000 TEP arasında olan endüstriyel işletmeler VAP desteğine başvurabilmesi için ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemine sahip olmalı veya sistemi kurmaya başlamış olmalıdır. Başvurular aynı endüstriyel işletme için azami beş proje ile sınırlıdır. Endüstriyel işletmelerin daha önce destekleme kararı alınmış ve uygulaması devam eden projeleri bu

sayıya dâhildir. Ancak, uygulamasının tamamlandığı Bakanlığa bildirilen projeler bu sayıya dâhil değildir. VAP desteğine kabul edilen projeler, başlangıç tarihinden itibaren başlayarak iki yıl içinde uygulanır. İki yıl içinde projesini uygulamayan veya uygulandığını süresi içinde Bakanlığa bildirmeyen endüstriyel işletmelere destek ödemesi yapılmaz. Enerji kazancının projedeki miktarının yüzde doksanınin altında gerçekleştiği tespit edilen proje veya proje bileşenleri desteklenmez. Başvurusu kabul edilmiş, değerlendirilmiş ve desteklenmesi kararlaştırılmış olsa dahi, ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi belgesine sahip olunmadıkça destek ödemesi yapılmaz (Anonim, 2011).

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Hadra 2018, çalışmasında Çubuk Haddehanesinde enerji etüdü yapmıştır. Bu etüt kapsamında Çubuk Haddehanesinde tav fırınında yüzey izolasyon kontrolleri, tav fırını baca gazı ve tav fırını soğutma suyunda, kompresörlerde, basınçlı hava hatlarında, pompalarda, tav fırını yakma hava fanında ve hidrolik motorlarda enerji ölçümleri yapmış ve ölçüm sonuçlarını değerlendirerek ve gerekli hesapları yaparak verimsizlikler tespit etmiştir. Bu verimsizliklerin giderilmesi için projeler oluşturmuştur. Bu projelerin uygulanması durumunda yıllık 1,767,120 kWh enerji tasarrufu ve 441,780 TL maddi tasarruf sağlanacağını öngörmüştür. Projelerin ortalama geri dönüş süresini 1.26 yıl olarak hesaplamıştır. Ayrıca projelerin hayata geçirilmesi sonucunda yıllık CO₂ salınımının 1030 ton azalacağını öngörmüştür.

Tosun 2018, çalışmasında kamu kurumlarını ilgilendiren enerji mevzuatını özetlemiş, kamu kurumlarında uygulanabilecek etüt formu ve Kalorifer Yakma Talimatı oluşturmuştur. Enerji Yönetim Sistemi kurulabilmesi için ve Verimlilik Artırıcı Projeler (VAP) hazırlamak için örnek şablonlar oluşturmuştur. Çalışmasında Konya ili Selçuklu Belediye Hizmet Binasında Enerji Etüdü yapmış, Enerji Yönetim Sistemi kurarak enerji el kitabı oluşturmuştur. 2015, 2016 ve 2017 yıllarına ait binanın enerji giderlerinde toplamda %78 oranında tasarruf yapılabileceğini öngörmüş ve bunu VAP projesi olarak hazırlamıştır.

Yıldız ve diğerleri 2018, çalışmasında sanayide enerji verimliliği konusunda geniş bilgiler vermiştir. Ayrıca Türkiye’de sanayide yapılmış enerji verimlilik çalışmaları örneklerine yer vermiştir. Yapılan uygulamaları, uygulama maliyetini, uygulama sonucunda oluşacak enerji verimliliklerini tablo haline getirmiş ve durum değerlendirmesinde bulunmuştur.

Taşdemir 2019, çalışmasında muhtelif alt yapı ürünleri üreten bir döküm fabrikasında detaylı enerji etüdü gerçekleştirmiştir. Yaptığı incelemelerde enerjinin boşa harcandığı kaynakları, verimli çalışmayan ekipmanları ve kaçak gerçekleşen enerji noktalarını tespit etmiştir. Eksiklerin giderilmesi yönelik enerjinin verimli kullanımı hakkında öneri ve projeler ortaya koymuştur. Bu projelerin uygulanması durumunda yıllık 23.16 TEP (Ton Eşdeğer Petrol) enerji tasarrufu ve 63,286 TL maddi tasarruf sağlayacağını öngörmüştür. Projeler uygulanması durumunda yıllık 126.76 ton CO₂ salınımının azalacağını öngörmektedir.

Toköz ve Özgün 2019, atık ısı geri kazanım sistemleri üzerine daha önce yapılan çalışmalarını sınıflandırarak incelemişlerdir. Örnek bir vaka çalışmasında, doğalgaz yakıtlı bir kazanın, baca gazı ısı geri kazanım potansiyelini araştırmışlardır ve atık baca gazı ısılarından yararlanarak ısı geri kazanım sistemi tasarlamışlardır. Tasarladıkları sistemin, ısı transfer analizleri, enerji analizleri, enerji maliyet analizlerini yapmışlardır. 15 yıllık ekonomik ömrü boyunca Net Bugünkü Değer metodu ile 1,121,410 TL yatık tasarrufu olacağını öngörmüşlerdir.

Al-Badi ve Al-Sadi 2020, Umman'da DesginBuilder programını kullanarak bir binada enerji tasarruf potansiyelini hesaplamışlardır. Duvarlarda ve çatıda ısı yalıtımı yapılması, yüksek performanslı camlama, dış gölgeleme, aydınlatmada daha verimli olan LED lambaların kullanılması ve enerji tasarruflu klima gibi çeşitli enerji verimliliği önlemleri uygulandığında, toplam enerji tüketiminde %37 azalma olacağını öngörmüşlerdir. 6 kW fotovoltaik sistem kurarak ve güneş enerjili su ısıtıcısı sistemi ekleyerek yıllık tüketimi yarıdan fazla azaltabileceğini öngörmüşlerdir.

Attia ve diğerleri 2020, Bu çalışmada, Belçika genelinde çeşitli bölgelerde bulunan otuza yakın Neredeyse Sıfır Enerji Okulunun (nZES) enerji kullanım yoğunluğu ve enerji kullanım dağılımı dört yıllık bir ölçüm verilerine göre tahmin etmişler ve karşılaştırılmışlardır (2015–2018). EnergyPlus yazılımı kullanılarak iki temsili referans modeli oluşturulmuşlar ve kalibre etmişlerdir. Oluşturulan her iki referans modelin, Belçika'da 2015 ve 2018 yılları arasında inşa edilen neredeyse Sıfır Enerji Okullarının enerji performansını değerlendirmede iyi bir geçerliliğe sahip olduğunu görmüşlerdir. Modeller güvenilir ve tutarlıdır, ayrıca gelecekteki bina enerji modelleyicileri ve uzmanları tarafından da kullanılabilir.

Doğmuş 2020, çalışmasında tarımsal sulamada kullanılan suyun büyük kısmının yer altı sularından sağlanan Konya ili, Çumra İlçesinde yer alan Alibeyhüyüğü Bölgesinin pompaj sistemlerini incelemiştir. Bu bölgede sulamada enerji kullanımını araştırmış, enerji verimliliği açısından mevcut durumu ve sulama sistemlerinin revizyonu ile verimliliği artırmayı amaçlamıştır. İhtiyaçtan fazla kapasiteli motor ve pompalar tercih edilmesi, kullanım alanı dikkate alınmadan sabit hız ve frekansta pompa kullanılması gibi yanlış kullanımların önüne geçilerek, verimli pompa ve ekipmanlar kullanılarak enerji maliyetlerinin azaltılmasını hedeflemiştir. Bölgede seçilen örnek bir sulama sisteminde yapılacak iyileştirmeler ve revizyonlar sonucunda %20 oranında elektrik enerjisinden tasarruf sağlanabileceğini öngörmüştür.

Muhammad ve diğeri 2020, Nijerya'nın Kano eyaletinde bir tabakhane şirketinde enerji denetimi ve yönetimi hakkında çalışma yapmışlardır. Tabakhane şirketinin enerji tüketim modelini oluşturmak için 5 yıllık süre boyunca (2012-2016) yakıt tüketimini, elektrik faturalarını incelemişler ve enerji denetim sonuçlarını raporlamışlardır. Ayrıca, enerji son kullanıcılarının tüketimini ve şirketin performansını değerlendirmek için enerji modelleme sistemi olan Energy Quick Energy Simulation Tool (eQUEST) programını kullanmışlardır. Yıllık elektrik enerjisi tüketiminin %97.63'ü şebekeden, %2.37 ise dizel güç jeneratöründen sağlandığını tespit etmişlerdir. Enerji modelleme ve simülasyon sonuçlarına göre yıllık enerji kullanımının %27'si klimada, %2'si havalandırma fanında, %39'u fabrika makinelerinde, %4'ü heat rejectionda, %2'si pompa ve yardımcı ekipmanlarda ve %26'sı da aydınlatmada kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Sitorus ve diğeri 2020, çalışmada Endonezya'da bulunan Pertamina TBBM Krueng Raya ofis binasında enerji denetimi yapmışlardır. Binanın elektrik enerjisi kullanımı 42,617 kWh/yıl, inşaat alanının 259.18 m² olduğu tespit etmişlerdir. Binanın enerji tüketim yoğunluğu yıllık 164.43 kWh/m² olarak hesaplamışlardır. İnceleme sonunda; klimaların COP (performans) değerlerini koruması için düzenli bakımının yapılmasını, oda sıcaklığının 23°C – 25°C aralığına sabitlenmesini önermişlerdir.

Ruşen ve Çevik 2020, çalışmalarında Karaman ilindeki bir gıda fabrikasında enerji verimlilik çalışması yapmışlardır. Çalışma kapsamında, fabrikada detaylı enerji ölçümleri yaparak fabrikanın enerji verimlilik potansiyelini ortaya koymuşlardır. Yaptıkları incelemelerde termal kayıpların yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Yalıtım sistemi uygulaması sonucu sistemin geri ödeme süresinin 0.25 yıl olduğunu ve uygulama sonrası ısı kaybını %89 oranında azalacağını öngörmüşlerdir. Kazan sistemlerinde brülör ayarının yapılması ile kazan veriminin %5.2 oranında artacağını tespit etmişlerdir.

Bayraktar 2021, çalışmasında genel olarak enerjinin en yoğun olarak kullanıldığı maden sektöründe enerji verimliliği konusunu araştırmıştır. Örnek bir maden işletmesinde enerji verimliliği ölçümleri gerçekleştirmiş, enerji verimlilik projeleri oluşturmuş, bu projelerin tasarruf miktarlarını ve geri ödeme sürelerini hesaplamıştır. Hava kaçaklarından yıllık yaklaşık 150,000 kWh enerji kaybı olduğunu ve kaçakların giderilmesiyle yıllık yaklaşık 87,000 TL mali kazanç sağlanacağını öngörmüştür. Sıcak yağ kazanında yanma ayarının yapılmasıyla yaklaşık 55,000 kWh/yıl enerji tasarrufu sağlanacağını hesaplamıştır. Yüksek verimli fan kanatları sayesinde hava debisinde

herhangi bir kayıp yaşanmadan fan güç tüketimlerinde en az %10 oranında düşüş sağlanabileceğini tespit etmiştir. Buna göre fan kanatlarının daha verimli fan kanatlarıyla değiştirilmesiyle yaklaşık 173,000 kWh/yıl enerji tasarrufu sağlanacağını öngörmüştür.

Günay 2021, çalışmasında ticari bir bina olan otel işletmesinde detaylı bir enerji etüdü yapmıştır. Enerji tasarrufu potansiyeli belirlemiş, enerji verimliliğinin artırılmasına ve enerji tüketiminin maliyetlerinin azaltılmasına yönelik alınabilecek önlemler tespit etmiştir ve öneriler sunmuştur. Sıcak su hatlarında termal kamera ile ölçümler yapmış ve tesisatta yalıtımsız ekipmanlar tespit etmiştir. Bu ekipmanların ısı yalıtımı yapıldığında enerji tüketiminde % 17 azalma olacağını hesaplamıştır. İşletmedeki verim sınıfı düşük motorların verim sınıfı yüksek motorlarla değişimiyle % 6 ile %7 arasında motor verimlerinin artacağını tespit etmiştir. İşletmede bulunan verimsiz ampullerin verimli led armatürlerle değiştirilmesiyle yıllık yaklaşık 19,160 kWh elektrik enerjisinden tasarruf edileceğini hesaplamıştır.

Kıyılmaz ve diğerleri 2021, çalışmalarında gıda sektöründe faaliyet gösteren bir dondurma fabrikasında ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi (EnYS) uygulamışlar ve enerji etüdü yapmışlardır. Çalışma kapsamında iki yıllık enerji tüketimi ile enerji maliyetlerini belirlemişler, enerji yönetimi konusunda işletmenin bulunduğu nokta ve yapılacak iyileştirmeleri incelemişler, enerji tasarrufu konusunda alınacak önlemleri, yapılabilecek verimlilik artırıcı uygulamaları ve projeleri araştırmışlardır. İncelemeler sonucunda 473 TEP enerji tasarruf edilebileceğini ve bu tasarruf edilen enerji ile yıllık 1.200 Ton karbon salınımının engelleneceğini öngörmüşlerdir.

Kocabaş 2021, çalışmasında bir tekstil fabrikasında distilasyon prosesinde kullanılmakta olan buhar kazanındaki kayıpları ayrıntılı bir şekilde irdelemiş ve bu kayıpları; proses kayıpları, kazan kayıpları ve dağıtım kayıpları olarak üç ana başlıkta incelemiştir. Her bir kayıp türünü ayrı ayrı hesaplamış ve kazan verimini %80 olarak hesaplamıştır. Kayıpların azaltılması ve verimin artırılması için kalite/süreç iyileştirmesi yönteminden faydalanmıştır. Sistemde iyileştirme önerilerinde bulunmuş, bu önerilerin ekonomik analizlerini yapmış ve geri ödeme süresini hesaplamıştır. Önerilen iyileştirmeler kazanda uygulandığı zaman kazan veriminin %96'ya yükseleceğini, yakıtta %16.8 oranında tasarruf sağlanıp 587 ton CO₂ salınımının önüne geçileceğini öngörmüştür.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Enerji tüketiminin önemli bir kısmını oluşturan sanayide enerji verimliliği konusu altındaki araştırmamızda, örnek bir sanayi tesisinde detaylı enerji etüdü yapılmıştır. Tez çalışmasında tesiste enerji verimliliği potansiyelleri belirlenmiş, üretim ile enerji tüketimi arasındaki ilişki gözlemlenip tesisin Spesifik Enerji Tüketimi (SET) hesaplanmış, enerji tüketimi ve enerji maliyetlerinin azaltılması için öneriler sunulmuştur.

Tez çalışması kapsamında, yıllık enerji tüketimi 1,000 TEP üstü olan bir gıda işletmesinde Haziran 2022’de enerji verimlilik ölçümleri gerçekleştirilmiştir.

3.1. Çalışmanın Amacı

Enerjinin verimli kullanılabilmesi için ölçme, analiz etme ve tasarruf noktaları belirleme en önemli adımlardır. Enerji etütleri bu bağlamda endüstriyel işletmelerin atacakları ilk adım olmalıdır. Yapılan etüt çalışmasında işletmenin enerji verimlilik potansiyelini çıkarmak, işletmenin Spesifik Enerji Tüketimini artıracak enerji verimlilik projeleri ortaya koyup enerji maliyetlerini azaltmak amaçlanmıştır.

3.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma kapsamında:

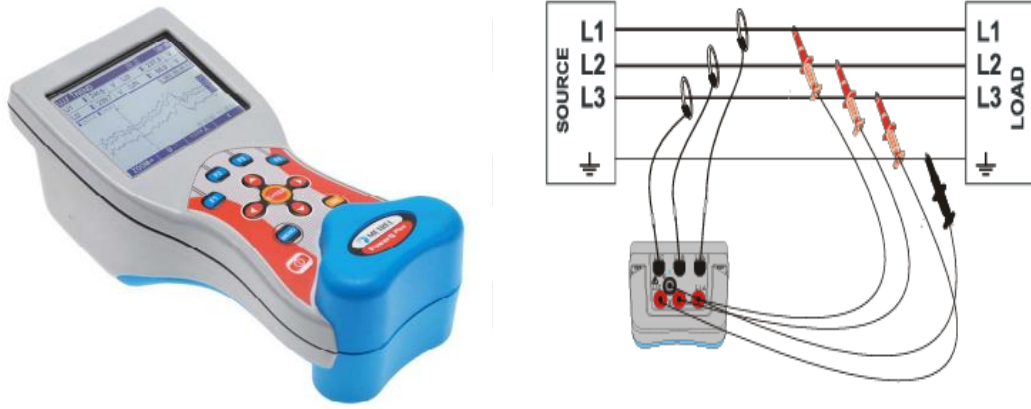
- İşletmenin 2018 - 2019 ve 2020 yıllarındaki enerji tüketimi ve enerji maliyetleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.
- İşletmenin 2018 - 2019 ve 2020 yıllarındaki üretim ve enerji tüketim değerleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, arasındaki bağlantı araştırılmış, Spesifik Enerji Tüketimleri belirlenmiştir.
- İşletmenin 2018 - 2019 ve 2020 yıllarında üretim ile enerji tüketimi arasındaki ilişkisi incelenmiş, regresyon analizi yapılarak enerji denklemi oluşturulmuştur.
- İşletmedeki basınçlı hava sistemleri ve kompresörlerin atık ısıları incelenmiştir.
- İşletme genelinde termal taraması yapılmış ve ısı yalıtımı olmayan noktalara yalıtım önerilerinde bulunulmuştur.
- İşletmedeki verimsiz aydınlatma sistemleri incelenmiş ve yerlerine verimli aydınlatma sistemleri olan LED armatürler önerilmiştir.

3.3. Etüt Çalışmasında Kullanılan Cihazlar ve Alınan Ölçümler

Etüt çalışmasında kullanılan cihazlar aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Enerji Analizörü

Enerji etüdü yapılan sanayi tesisinde, kompresörlerin elektrik tüketimi Metrel marka MI2492 model enerji analizörüyle ölçülmüştür. Enerji analizörünün halka şeklindeki akım probaları ölçüm yapılacak cihazın besleme kablosuna kabloya herhangi bir müdahale yapmadan kablonun üstünden takılır. Üç fazlı sistemlerde üç halka ayrı ayrı üç faza da takılır. Timsah ağızlı gerilim probaları ise cihazın besleme barasına takılır. Şekil 3.1’de enerji analizörünün resmi ve enerji analizörünü bağlantı şeması verilmiştir. Çizelge 3.1’de ise enerji analizörünün teknik bilgileri verilmiştir.

Şekil 3.1. Enerji Analizörü ve Bağlantı Şekli

Çizelge 3.1. Enerji Analizörü Teknik Bilgi (Metrel, 2013)

Özellik	Birim	Değer
Harici DC Besleme	Volt	12
	mili amper	400
Pil Ömrü	Saat	12
Harmonik	Derece	50
Hafıza	8	MB
Boyut	Y x G x U (mm)	220 x 115 x 90
Ağırlık	gr	650
Ekran	LCD, 160 X 160	
Yazılım	Power Q	

3.3.2. Termal Kamera

Enerji etüdü yapılan sanayi tesisinde, termal kayıpların belirlenmesi için Testo marka 875-1i model termal kamera cihazı kullanılmıştır. Şekil 3.2’de termal kamera, Çizelge 3.2’de termal kameranın teknik özellikleri sunulmuştur.

Şekil 3.2. Termal Kamera

Çizelge 3.2. Termal Kamera Teknik Bilgi (Testo, 2012 a)

Özellik	Birim	Değer
Sıcaklık	Çalışır Halde (°C)	-15 ile 40
	Depolama (°C)	-30 ile 60
Hava Nemi Nem	%	20 ile 80
Ekran	3.7 " LCD, 320 x 240 piksel	
Ölçüm Sıcaklığı	°C	-20 ile +350
Yazılım	IR Soft PC	
Çalışma Süresi (Pil)	Saat	4
Boyut	Y x G x U (mm)	152 x 108 x 262
Ağırlık	g	900
Doğruluk	°C	± 2 °C veya % 2
Görüntü yenileme hızı	Hz	9 ile 33
Isı Duyarlılığı	30 °C hedef sıcaklığında	<0.05
Kızılötesi Spektrum Bandı	µm	8 ile 14
Minimum Odak Mesafesi	cm	40

3.3.3. Luxmetre

Enerji etüdü yapılan sanayi tesisinde, tesis genelinde verimsiz aydınlatma armatürlerinin aydınlatma şiddetini ölçmek için Testo marka 540 Luxmetre kullanılmıştır. Şekil 3.3’de Testo 540 Luxmetre, Çizelge 3.3’de Luxmetrenin teknik özellikleri sunulmuştur.

Şekil 3.3. Luxmetre

Çizelge 3.3. Luxmetre Teknik Bilgi (Testo, 2012 b)

Özellik	Birim	Değer
Sıcaklık	Çalışma sıcaklığı (°C)	0 ile 50
	Depolama (°C)	-40 ile 70
Boyut	Y x G x U (mm)	133 x 46 x 25
Pil Ömrü	Saat	200
Ölçüm hızı	Saniye	0.5
Ağırlık	g	95
Ölçüm Aralığı	Lux	0 ile 100000
Çözünürlük	1 Lux	

3.4. Referans Değerler Tablosu

Çizelge 3.4’de hesaplamalarda kullanılan referans değerler tablosu görülmektedir.

Çizelge 3.4. Referans Değerler Tablosu

Miktar	Birim	Değerler	Birim
1	TEP	10,000,000	kCal
1	kWh	860	kCal
1	m ³ Doğalgaz	8,250	kCal
1	m ³ Doğalgaz	0.215	kg CO ₂
1	kWh Elektrik	0.535	kg CO ₂
1	kWh Elektrik	2.10	TL/kWh
1	Sm ³ Doğalgaz	12.30	TL/ Sm ³
1	USD	16.7	TL
1	EUR	17.5	TL

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

4.1. Enerji Yönetimi

Enerji etüdü yapılan işletmenin yıllık enerji tüketimi 1000 TEP üstü olduğu için enerji yöneticisi buldurması, ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi kurması ve dört yılda bir enerji etüdü yaptırması zorunludur. İşletme daha önceki yıllarda zorunlu enerji etüdü yaptırmıştır. İşletmede enerji yöneticisi bulunmakta ve işletme ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi bulunmaktadır.

4.1.1. Endüstriyel İşletmenin Enerji Tüketiminin İncelenmesi

Enerji etüdü yapılan işletmenin üç yıllık (2018 – 2019 – 2020) enerji tüketimi ve enerji maliyetleri incelenmiştir. Enerji etüdü yapılan işletmenin 2018 yılı elektrik tüketimi ve maliyeti Çizelge 4.1’te verilmiştir.

Çizelge 4.1. Endüstriyel İşletmenin 2018 Yılı Elektrik Tüketimi ve Maliyetleri

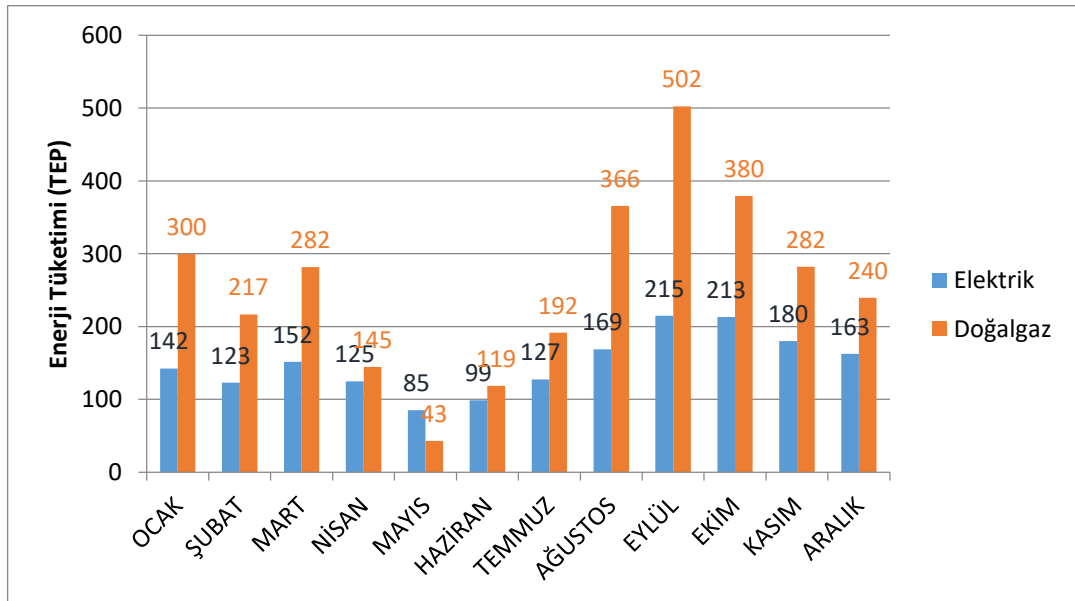
AYLAR	Elektrik Tüketimi		Maliyet (TL)
	(kWh)	TEP	
OCAK	1,655,716	142	561,355
ŞUBAT	1,430,297	123	485,202
MART	1,762,072	152	597,751
NİSAN	1,449,667	125	505,670
MAYIS	992,542	85	346,216
HAZİRAN	1,151,666	99	401,722
TEMMUZ	1,481,357	127	608,082
AĞUSTOS	1,962,277	169	780,293
EYLÜL	2,497,406	215	1,108,283
EKİM	2,478,634	213	1,305,833
KASIM	2,096,885	180	1,103,278
ARALIK	1,890,559	163	1,015,571
TOPLAM	20,849,077	1,793	8,819,256
ORTALAMA	1,974,344	149	734,938

Enerji etüdü yapılan işletmenin 2018 yılı doğalgaz tüketimi ve maliyeti Çizelge 4.2’te verilmiştir.

Çizelge 4.2. Endüstriyel İşletmenin 2018 Yılı Doğalgaz Tüketimi ve Maliyetleri

AYLAR	Doğalgaz Tüketimi		Maliyet (TL)
	Sm ³	TEP	
OCAK	363,340	300	352,854
ŞUBAT	262,616	217	255,037
MART	341,399	282	331,546
NİSAN	175,306	145	186,299
MAYIS	52,020	43	56,121
HAZİRAN	144,008	119	153,039
TEMMUZ	232,253	192	246,817
AĞUSTOS	443,142	366	535,177
EYLÜL	608,960	502	836,080
EKİM	460,039	380	746,156
KASIM	341,905	282	554,549
ARALIK	290,498	240	471,171
TOPLAM	3,715,486	3,065	4,724,847
ORTALAMA	309,624	255	393,737

Şekil 4.1’de işletmenin 2018 yılı aylık enerji tüketimlerinin grafiği verilmiştir. Bütün aylarda doğalgaz tüketimi, elektrik tüketiminden yaklaşık iki kat yüksek olduğu görülmektedir.

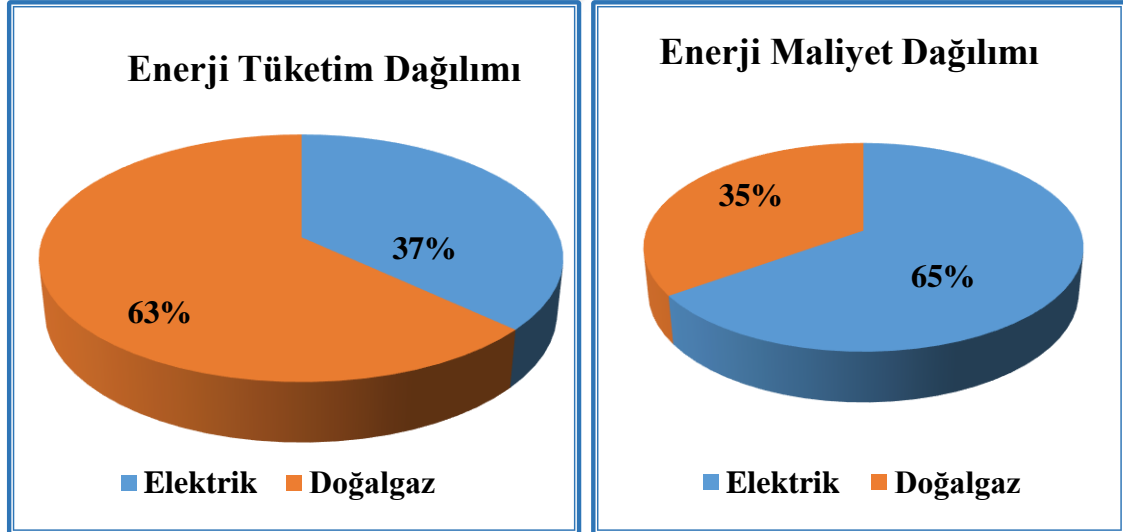
Şekil 4.1. Endüstriyel İşletmenin 2018 Yılı Aylık Enerji Tüketimi

Çizelge 4.3’de işletmenin 2018 yılı yıllık enerji tüketimi ve maliyetler bilgileri verilmiştir.

Çizelge 4.3. 2018 Yılı Yıllık Enerji Tüketimi ve Maliyet Bilgileri

Enerji Türü	Tüketim				Maliyet		Birim Maliyet
	Miktar	Birim	TEP	% Toplam	TL	% Toplam	TL/TEP
Elektrik	20,849,077	kWh	1,793	37	8,819,256	65	4,919
Doğalgaz	3,715,486	Sm3	3,065	63	4,724,847	35	1,541
Toplam	-	-	4,858	100	13,544,104	100	-

2018 yılında işletmede toplam 4,858 TEP enerji tüketimi gerçekleşmiştir. Enerji Tüketiminin % 63’ü doğalgaz olurken, % 37’si elektrik enerjisi olmuştur. Doğalgaz tüketimi daha fazla olmasına rağmen enerji maliyetinin % 35’ini doğalgaz, % 65’i elektrik oluşturmaktadır. Bunun sebebi elektriğin birim enerji maliyetinin (TL/TEP) doğalgazın birim enerji maliyetinden yüksek olmasıdır. Şekil 4.2’de işletmenin 2019 yılı yıllık elektrik tüketimi ve maliyet dağılımı grafiği verilmiştir.

Şekil 4.2. 2018 Yılı Tesis Enerji Tüketimi ve Maliyet Dağılımı

Çizelge 4.4’de işletmenin 2019 yılı yıllık enerji tüketimi ve maliyetleri verilmiştir.

Çizelge 4.4. Endüstriyel İşletmenin 2019 Yılı Elektrik Tüketimi ve Maliyetleri

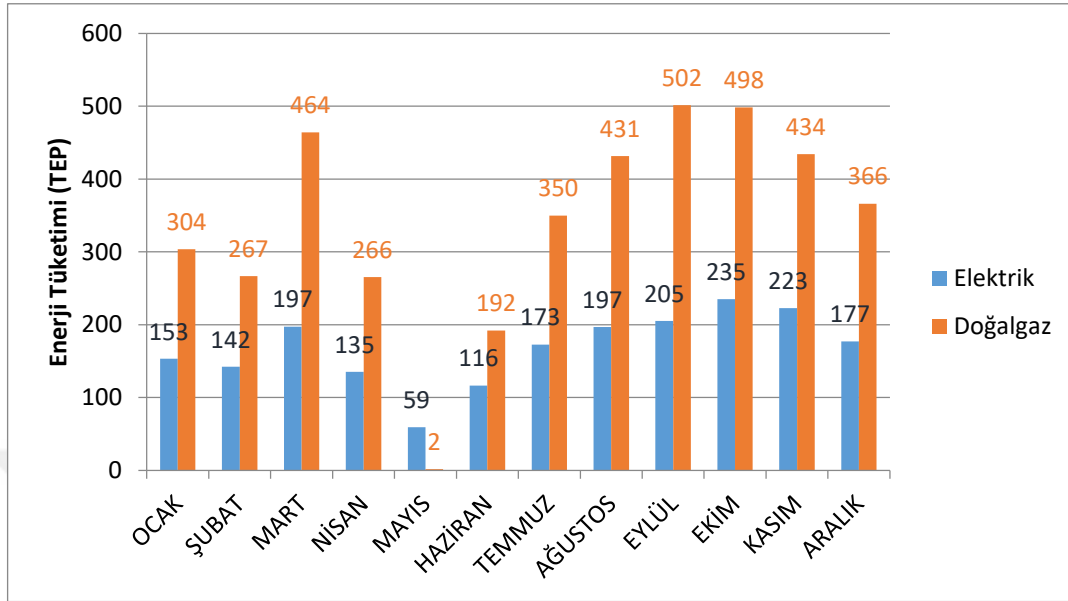
AYLAR	Elektrik Tüketimi		Maliyet (TL)
	(kWh)	TEP	
OCAK	1,782,618	153	785,486
ŞUBAT	1,653,310	142	877,796
MART	2,295,638	197	1,192,384
NİSAN	1,571,757	135	753,244
MAYIS	687,456	59	436,713
HAZİRAN	1,352,836	116	801,836
TEMMUZ	2,008,580	173	1,171,948
AĞUSTOS	2,289,561	197	1,340,174
EYLÜL	2,388,311	205	1,314,292
EKİM	2,734,844	235	1,555,945
KASIM	2,589,880	223	1,492,135
ARALIK	2,058,986	177	1,137,784
TOPLAM	23,413,776	2,014	12,859,739
ORTALAMA	1,951,148	168	1,071,645

Enerji etüdü yapılan işletmenin 2019 yılı doğalgaz tüketimi ve maliyeti Çizelge 4.5'te verilmiştir.

Çizelge 4.5. Endüstriyel İşletmenin 2019 Yılı Doğalgaz Tüketimi ve Maliyetleri

AYLAR	Doğalgaz Tüketimi		Maliyet (TL)
	Sm ³	TEP	
OCAK	368,233	304	597,253
ŞUBAT	323,071	267	524,003
MART	562,544	464	912,413
NİSAN	321,915	266	522,128
MAYIS	2,199	2	3,566
HAZİRAN	232,865	192	377,694
TEMMUZ	424,149	350	687,945
AĞUSTOS	522,869	431	970,518
EYLÜL	608,067	502	1,128,657
EKİM	603,961	498	1,121,037
KASIM	526,446	434	977,157
ARALIK	443,991	366	824,110
TOPLAM	4,940,311	4,076	8,646,482
ORTALAMA	411,693	340	720,540

Şekil 4.3’de işletmenin 2019 yılı aylık enerji tüketimlerinin grafiği verilmiştir. Bütün aylarda doğalgaz tüketimi, elektrik tüketiminden fazladır.

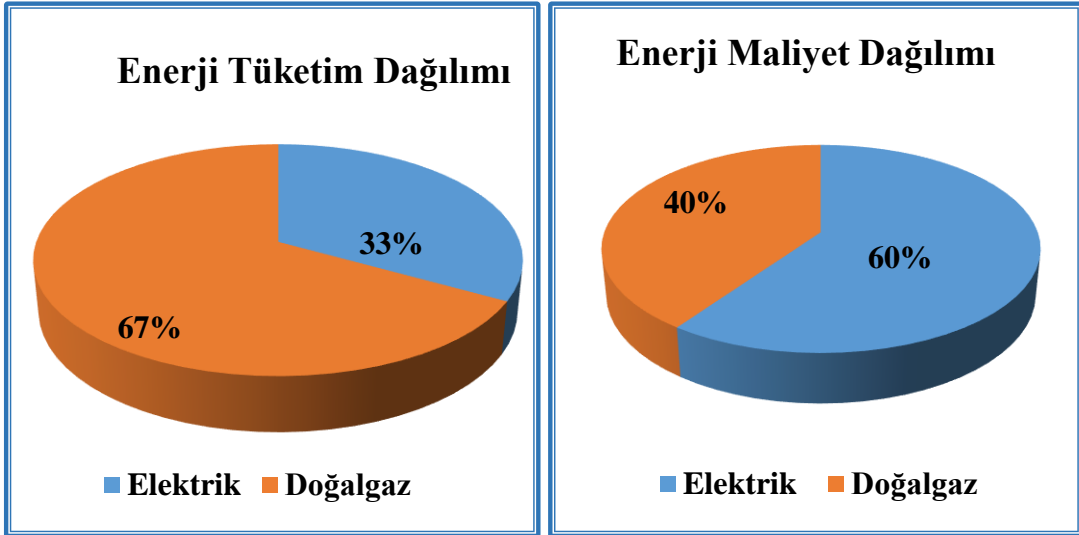
Şekil 4.3. Endüstriyel İşletmenin 2019 Yılı Aylık Enerji Tüketimi

Çizelge 4.6’da işletmenin 2019 yılı yıllık enerji tüketimi ve maliyet bilgileri verilmiştir.

Çizelge 4.6. 2019 Yılı Yıllık Enerji Tüketimi ve Maliyet Bilgileri

Enerji Türü	Tüketim				Maliyet		Birim Maliyet
	Miktar	Birim	TEP	% Toplam	TL	% Toplam	TL/TEP
Elektrik	23,413,776	kWh	2,014	33	12,859,739	60	6,386
Doğalgaz	4,940,311	Sm ³	4,076	67	8,646,482	40	2,121
Toplam	-	-	6,089	100	21,506,220	100	-

2019 yılında işletmede toplam 6,089 TEP enerji tüketimi gerçekleşmiştir. 2019 yılında 2018 yılına göre enerji tüketimi %25 artmıştır. 2019 yılı enerji tüketiminin % 67’si doğalgaz olurken, % 33’ü elektrik enerjisi olmuştur. Doğalgaz tüketimi daha fazla olmasına rağmen enerji maliyetinin % 40’ını doğalgaz, % 60’ını elektrik oluşturmaktadır. Şekil 4.4’de işletmenin 2019 yılı yıllık elektrik tüketimi ve maliyet dağılımı grafiği verilmiştir.

Şekil 4.4. 2019 Yılı Tesis Enerji Tüketimi ve Maliyet Dağılımı

Çizelge 4.7’de işletmenin 2020 yılı yıllık enerji tüketimi ve maliyetleri verilmiştir.

Çizelge 4.7. Endüstriyel İşletmenin 2020 Yılı Elektrik Tüketimi ve Maliyetleri

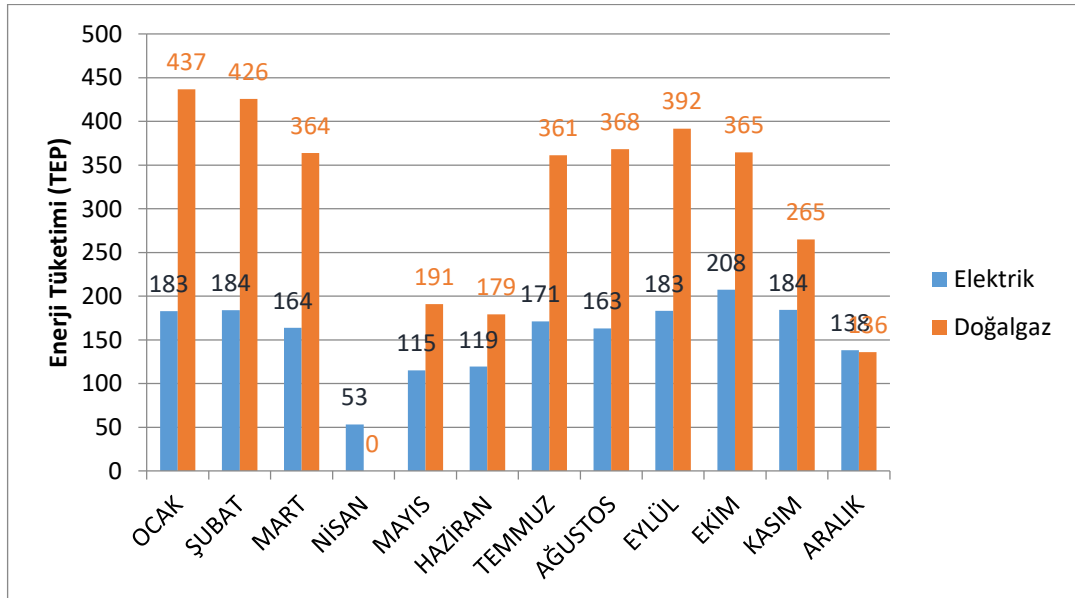
AYLAR	Elektrik Tüketimi		Maliyet (TL)
	(kWh)	TEP	
OCAK	2,128,702	183	1,066,598
ŞUBAT	2,140,428	184	1,090,305
MART	1,906,166	164	916,085
NİSAN	619,778	53	427,431
MAYIS	1,337,837	115	756,653
HAZİRAN	1,389,021	119	806,164
TEMMUZ	1,991,987	171	1,018,597
AĞUSTOS	1,898,598	163	1,025,350
EYLÜL	2,132,624	183	1,125,209
EKİM	2,413,400	208	1,358,495
KASIM	2,142,784	184	1,116,740
ARALIK	1,607,815	138	839,177
TOPLAM	21,709,140	1,867	11,546,805
ORTALAMA	1,809,095	156	962,234

Enerji etüdü yapılan işletmenin 2020 yılı doğalgaz tüketimi ve maliyeti Çizelge 4.8’de verilmiştir.

Çizelge 4.8. Endüstriyel İşletmenin 2020 Yılı Doğalgaz Tüketimi ve Maliyetleri

AYLAR	Doğalgaz Tüketimi		Maliyet (TL)
	Sm ³	TEP	
OCAK	529,664	437	833,157
ŞUBAT	516,275	426	812,096
MART	441,254	364	694,088
NİSAN	0	0	0
MAYIS	231,743	191	364,531
HAZİRAN	217,268	179	341,759
TEMMUZ	437,772	361	622,949
AĞUSTOS	446,295	368	621,510
EYLÜL	475,038	392	675,978
EKİM	441,974	365	628,929
KASIM	321,215	265	457,089
ARALIK	165,018	136	234,818
TOPLAM	4,223,514	3,484	6,286,904
ORTALAMA	351,960	290	523,909

Şekil 4.5'te işletmenin 2020 yılı aylık enerji tüketimlerinin grafiği verilmiştir. Bütün aylarda doğalgaz tüketimi, elektrik tüketiminden fazladır.

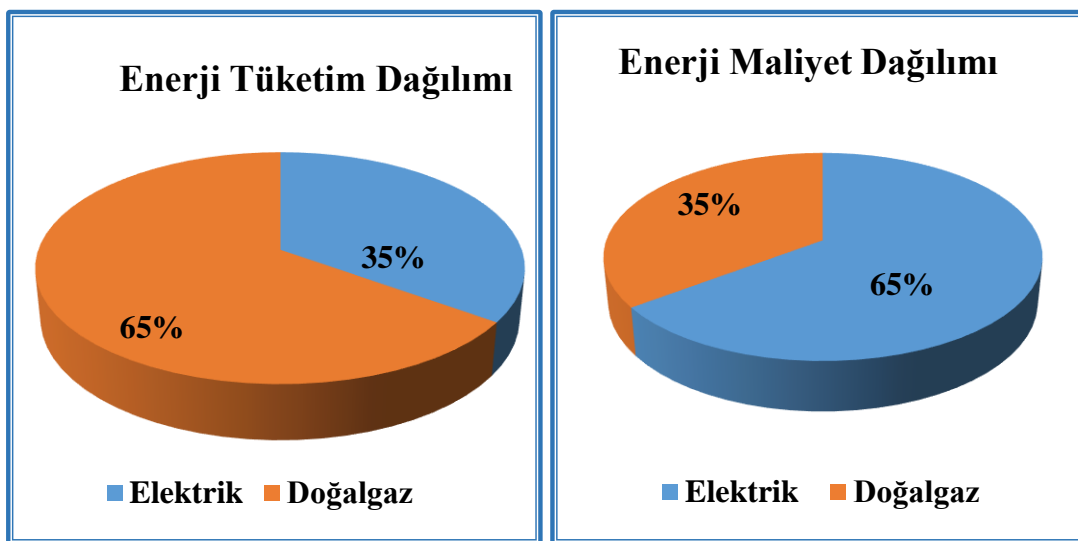
Şekil 4.5. Endüstriyel İşletmenin 2020 Yılı Aylık Enerji Tüketimi

Çizelge 4.9'da işletmenin 2020 yılı yıllık enerji tüketimi ve maliyet bilgileri verilmiştir.

Çizelge 4.9. 2020 Yılı Yıllık Enerji Tüketimi ve Maliyet Bilgileri

Enerji Türü	Tüketim				Maliyet		Birim Maliyet
	Miktar	Birim	TEP	% Toplam	TL	% Toplam	TL/TEP
Elektrik	21,709,140	kWh	1,867	35	11,546,805	65	6,185
Doğalgaz	4,223,514	Sm ³	3,484	65	6,286,904	35	1,804
Toplam	-	-	5,351	100	17,833,709	100	-

2020 yılında işletmede toplam 5,351 TEP enerji tüketimi gerçekleşmiştir. 2020 yılı Enerji tüketimi 2018 yılına %14 artmış, 2019 yılına göre ise %17 azalmıştır. Enerji Tüketiminin % 65'i doğalgaz olurken, % 35'i elektrik enerjisi olmuştur. Doğalgaz tüketimi daha fazla olmasına rağmen enerji maliyetinin % 35'ini doğalgaz, % 65'i elektrik oluşturmaktadır. Bunun sebebi elektriğin birim enerji maliyetinin (TL/TEP) doğalgazın birim enerji maliyetinden yüksek olmasıdır. Son aylarda enerjiye üst üste gelen zamlar, işletmenin giderlerinde enerji giderinin payını daha fazla artırmaktadır. Bu nedenle enerjide yapılacak tasarruf ve verimlilik çalışmaları, birim ürün başına enerji tüketimini azaltacaktır. Enerji tüketiminin azalmasıyla; en büyük girdi maliyetlerinden biri olan enerji maliyetleri de azalacaktır. Şekil 4.6'da işletmenin 2020 yılı yıllık elektrik tüketimi ve maliyet dağılımı grafiği verilmiştir.

Şekil 4.6. 2020 Yılı Tesis Enerji Tüketimi ve Maliyet Dağılımı

4.1.2. Üretim – Tüketim Analizi

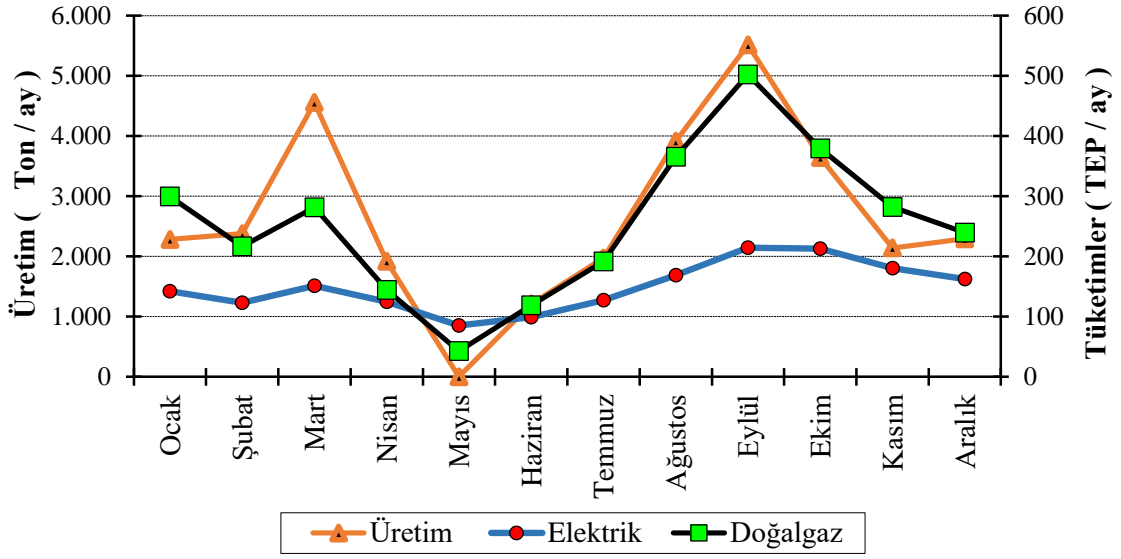
Tüketimle birlikte üretimdeki değişmelerin de dikkate alınması gerekir ve bunun için her aya ait "Spesifik Enerji Tüketimi" (SET) hesaplanmalıdır. Spesifik enerji tüketimi, bir birim ürün elde etmek için kullanılan enerji miktarıdır. Eğer Spesifik Enerji Tüketimi azaltılırsa, aynı miktarda ürünü üretmek için daha az enerji kullanılacaktır. Diğer bir deyişle enerji verimliliği artacaktır. Endüstriyel işletmenin üç yıllık (2018 – 2019 – 2020) üretim – tüketim analizi yapılmıştır.

Çizelge 4.10'da işletmenin 2018 yılı aylık toplam enerji tüketimi ve üretim değerleri verilmiştir.

Çizelge 4.10. 2018 Yılı Aylık Enerji Tüketimi ve Üretim Değerleri

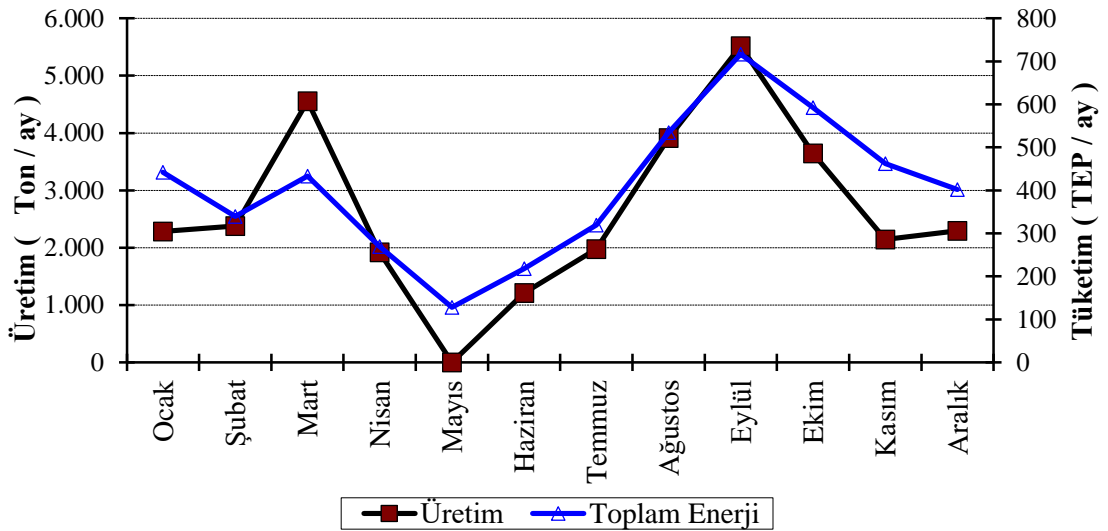
Aylar	Üretim (Ton)	Enerji Tüketimi (TEP)
Ocak	2,283	442
Şubat	2,378	340
Mart	4,557	433
Nisan	1,920	269
Mayıs	0	128
Haziran	1,211	218
Temmuz	1,975	319
Ağustos	3,915	534
Eylül	5,518	717
Ekim	3,644	593
Kasım	2,142	462
Aralık	2,293	402
Toplam	31,836	4,858
Ortalama	2,653	405

Şekil 4.7'de işletmenin 2018 yılı üretim ile elektrik ve doğal gaz tüketiminin aylara göre dağılımı verilmiştir. Doğalgaz tüketimi mayıs ayı hariç bütün aylarda elektrik tüketiminden fazla olduğu gözlemlenmiştir. 2018 yılı mayıs ayında işletme revizyona girdiğinden üretim yapılmamıştır.

Şekil 4.7. 2018 Yılı Üretim ve Enerji Tüketimlerinin Aylara Göre Dağılımı

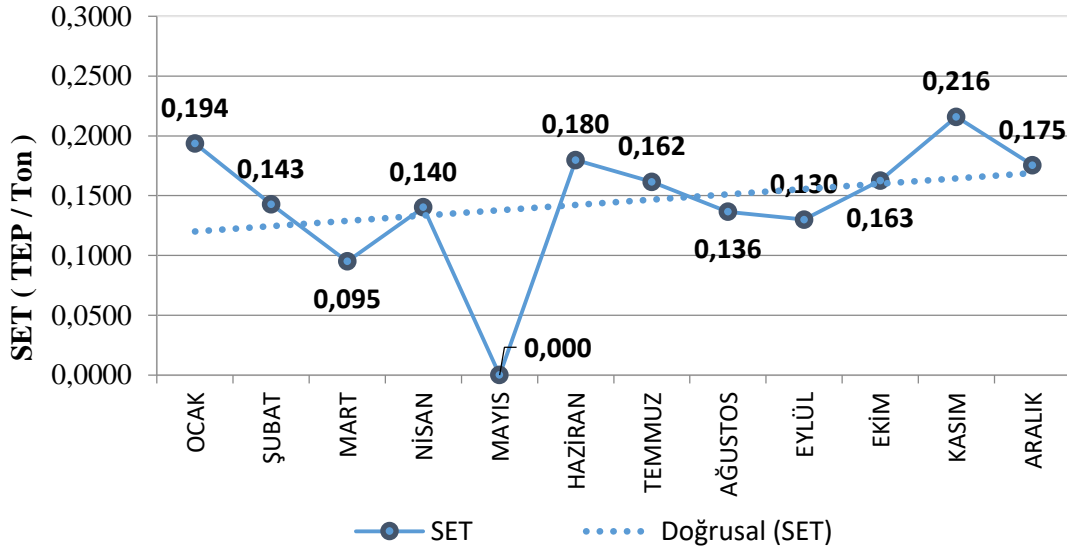
Şekil 4.8'de işletmenin 2018 yılı üretim ve toplam enerji tüketimlerinin aylara göre dağılımı verilmiştir. Üretim ile enerji tüketimi şubat ve aralık ayları haricinde eş zamanlı hareket etmektedirler.

Şekil 4.8. 2018 Yılı Üretim ve Toplam Enerji Tüketiminin Aylara Göre Dağılımı

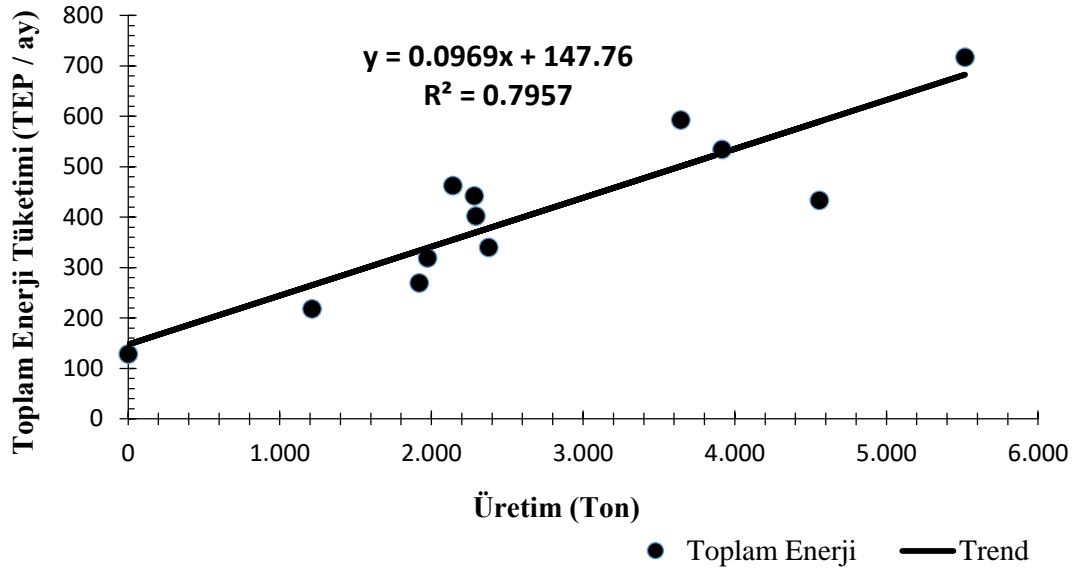
Şekil 4.9'da işletmenin 2018 yılı aylık Spesifik Enerji Tüketimi verilmiştir. İşletmede 2018 yılında 31,836 Ton ürün üretimine karşılık 4,858 TEP enerji harcanmıştır. Yıl içinde ortalama 1 ton ürün üretmek için 0.153 TEP enerji harcanmıştır ancak 1 Ton

ürün başına harcanan enerji aylık olarak değişiklik göstermektedir. SET değerinin aylara göre değişiklik göstermesinin başlıca nedenleri; aylık üretim değerlerinin değişmesi, mevsim şartlarının değişmesi, bazı aylarda verimsiz çalıştırmaların yapılması, arızaların olması gibi sebeplerdir.

Şekil 4.9. 2018 Yılı Aylık Spesifik Enerji Tüketimi

Şekil 4.10'da işletmenin 2018 yılı Üretim – Tüketim Trend (regresyon analizi) grafiği verilmiştir. Üretim ve tüketim değerleri analiz edilerek trend grafiği oluşturulmuştur. Üretim ile tüketim arasındaki ilişkiyi ifade eden enerji denklemiyle üretim değerlerine karşılık işletmenin enerji gereksinimi hesaplanabilir. İşletmenin aylık üretim ve aylık enerji tüketim verileri kullanılarak 2018 yılı için regresyon analizi yapılmış ve enerji denkleminin, $Y = 0.0969 x + 147.76$ olduğu tespit edilmiştir. Oluşturulan doğru grafiğinin altında kalan alan ve değerler en iyi verime sahip olan enerji tüketimlerini göstermekte ve işletmenin daha verimli çalıştığı aylara karşılık gelmektedir. Doğrunun üstünde kalan noktalarda işletmenin verimsiz çalıştığı ayları göstermektedir. Regresyon uyumluluk katsayısı (R^2 değeri) 1 değerine ne kadar yakınsa oluşturulan denklemin doğruluğu o kadar yüksektir. Yani R^2 değerinin 1 değerine yakın olması, gerçekleşen enerji tüketimi ile net üretim miktarı arasındaki ilişkinin güçlü olduğunu gösterir. 2018 yılı için oluşturulan standart denklemin R^2 değeri 0.79 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 1 değerine yakındır. Yani denklemin güvenilirliği yüksektir.

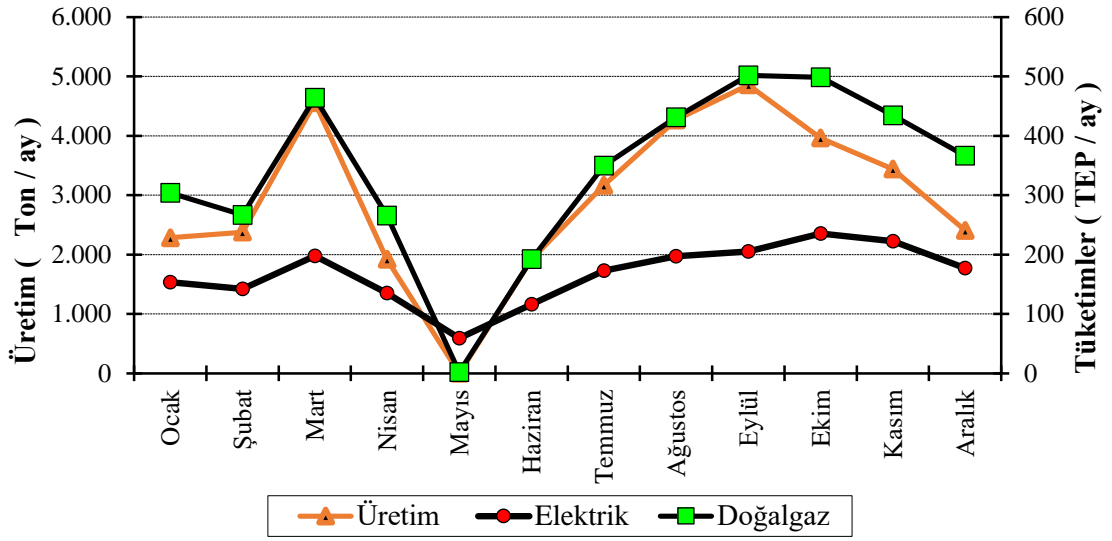

Çizelge 4.11’de işletmenin 2019 yılı aylık toplam enerji tüketimi ve üretim değerleri verilmiştir.

Çizelge 4.11. 2019 Yılı Aylık Enerji Tüketimi ve Üretim Değerleri

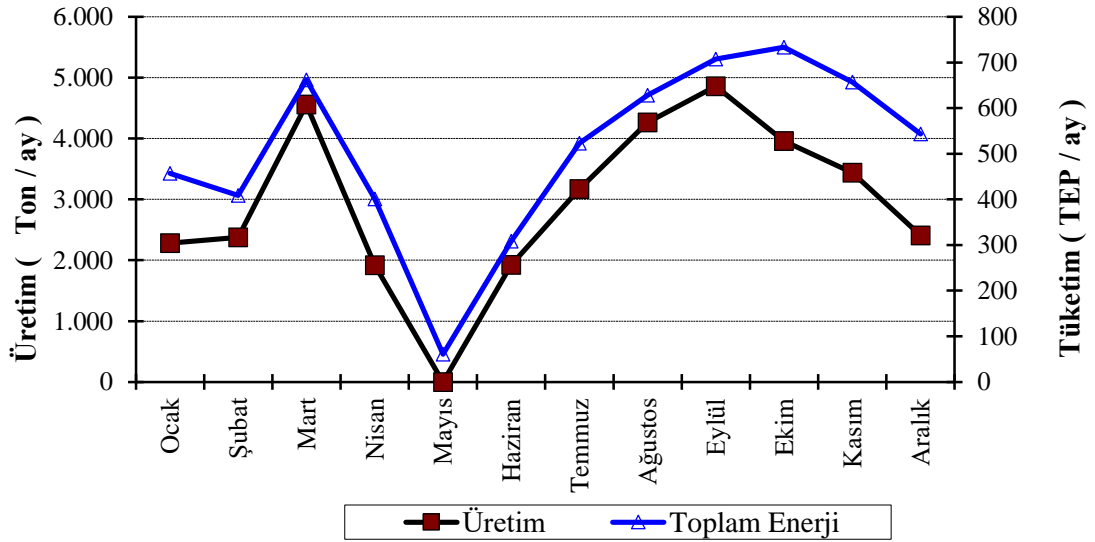
Aylar	Üretim (Ton)	Enerji Tüketimi (TEP)
Ocak	2,283	457
Şubat	2,378	409
Mart	4,557	662
Nisan	1,920	401
Mayıs	0	61
Haziran	1,924	308
Temmuz	3,168	523
Ağustos	4,266	628
Eylül	4,857	707
Ekim	3,961	733
Kasım	3,438	657
Aralık	2,407	543
Toplam	35,158	6,089
Ortalama	2,930	507

Şekil 4.11’de işletmenin 2019 yılı üretim ile elektrik ve doğal gaz tüketiminin aylara göre dağılımı verilmiştir. Doğalgaz tüketimi mayıs ayı hariç bütün aylarda elektrik tüketiminden fazla olduğu gözlemlenmiştir. 2019 yılı mayıs ayında işletme revizyona girdiğinden üretim yapılmamıştır.

Şekil 4.11. 2019 Yılı Üretim ve Enerji Tüketimlerinin Aylara Göre Dağılımı

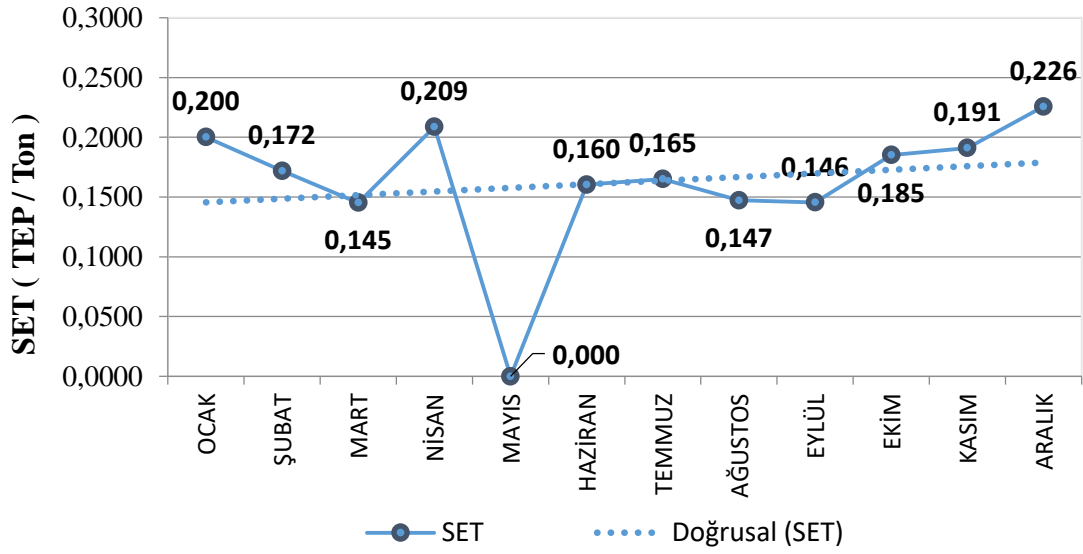
Şekil 4.12’de işletmenin 2019 yılı üretim ve toplam enerji tüketimlerinin aylara göre dağılımı verilmiştir. Üretim ile enerji tüketimi şubat ayı hariç eş zamanlı hareket ettiği görülmektedir.

Şekil 4.12. 2019 Yılı Üretim ve Toplam Enerji Tüketiminin Aylara Göre Dağılımı

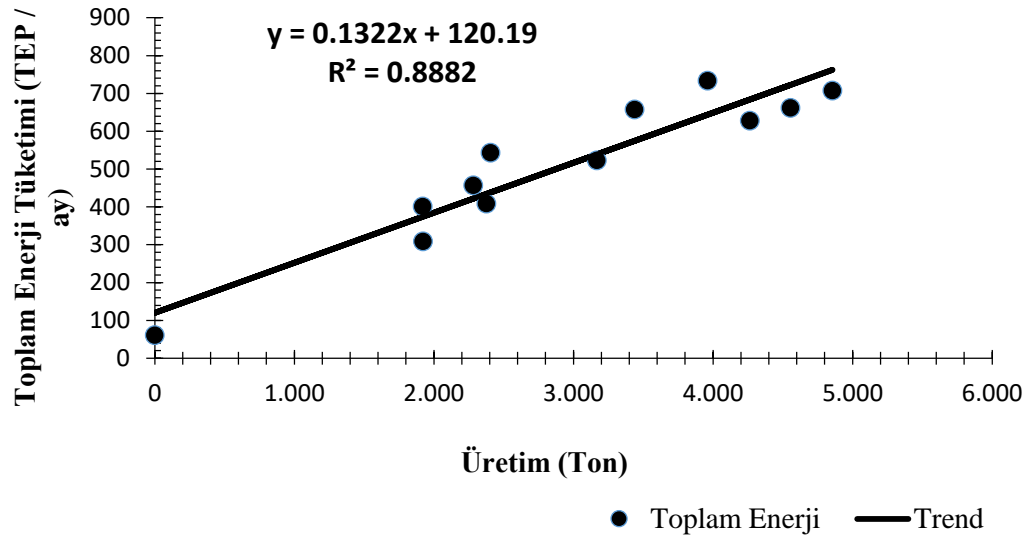
Şekil 4.13’te işletmenin 2019 yılı aylık Spesifik Enerji Tüketimi verilmiştir. İşletmede 2019 yılında 35,158 Ton ürün üretimine karşılık 6,089 TEP enerji harcanmıştır. Yıl içinde ortalama 1 ton üretim için 0.173 TEP enerji harcanmıştır ancak 1 Ton ürün

başına harcanan enerji aylık olarak değişiklik göstermektedir. 2019 yılında işletmenin Spesifik Enerji Tüketimi (SET) 2018 yılına göre %13 artmıştır.

Şekil 4.13. 2019 Yılı Aylık Spesifik Enerji Tüketimi

Şekil 4.14'te işletmenin 2019 yılı Üretim – Tüketim Trend (regresyon analizi) grafiği verilmiştir. 2019 yılı için regresyon analizi yapılarak enerji denkleminin, $Y = 0.1322x + 120.19$ olduğu tespit edilmiştir. Oluşturulan doğru grafiğinin altında kalan alan ve değerler en iyi verime sahip olan enerji tüketimlerini göstermekte ve işletmenin daha verimli çalıştığı aylara karşılık gelmektedir. Doğrunun üstünde kalan noktalarda işletmenin verimsiz çalıştığı ayları göstermektedir. Regresyon uyumluluk katsayısı (R^2 değeri) 1 değerine ne kadar yakınsa oluşturulan denklemin doğruluğu o kadar yüksektir. Yani R^2 değerinin 1 değerine yakın olması, gerçekleşen enerji tüketimi ile net üretim miktarı arasındaki ilişkinin güçlü olduğunu gösterir. 2019 yılı için oluşturulan standart denklemin R^2 değeri 0.88 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 1 değerine yakındır. Yani denklemin güvenilirliği yüksektir.

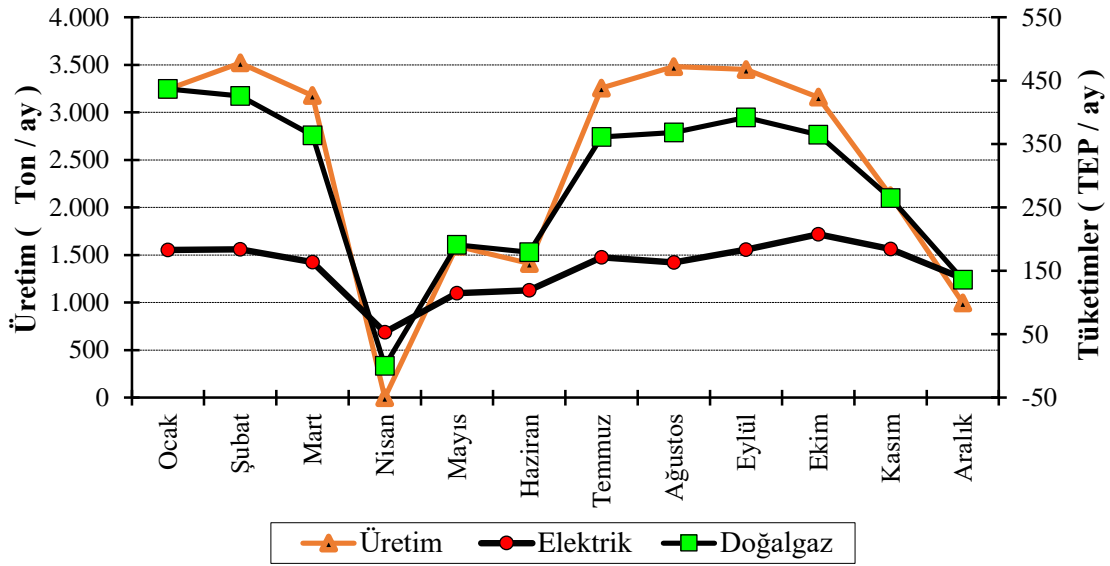
Şekil 4.14. 2019 Yılı Üretim – Tüketim Trend Grafiği

Çizelge 4.12’de işletmenin 2020 yılı aylık toplam enerji tüketimi ve üretim değerleri verilmiştir. 2020 yılı nisan ayında işletme revizyona girdiğinden üretim yapılmamıştır.

Çizelge 4.12. 2020 Yılı Aylık Enerji Tüketimi ve Üretim Değerleri

Aylar	Üretim (Ton)	Enerji Tüketimi (TEP)
Ocak	3,243	620
Şubat	3,521	610
Mart	3,178	528
Nisan	0	53
Mayıs	1,593	306
Haziran	1,412	299
Temmuz	3,256	532
Ağustos	3,482	531
Eylül	3,452	575
Ekim	3,160	572
Kasım	2,125	449
Aralık	994	274
Toplam	29,416	5,351
Ortalama	2,451	446

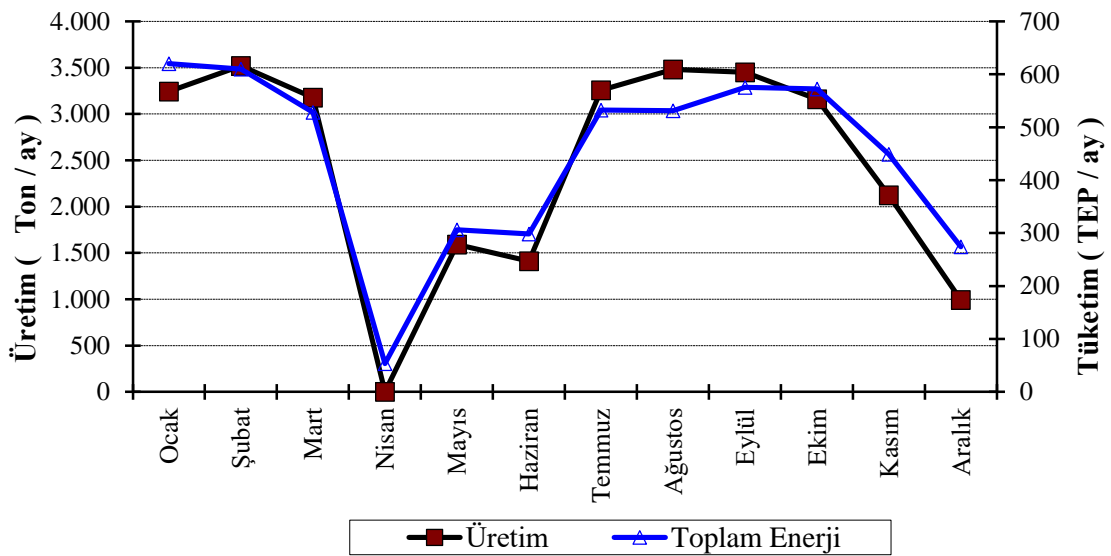
Şekil 4.15’te işletmenin 2020 yılı üretim ile elektrik ve doğal gaz tüketiminin aylara göre dağılımı verilmiştir. Doğalgaz tüketimi mayıs ayı ve aralık ayı hariç bütün aylarda elektrik tüketiminden fazla olduğu gözlemlenmiştir.

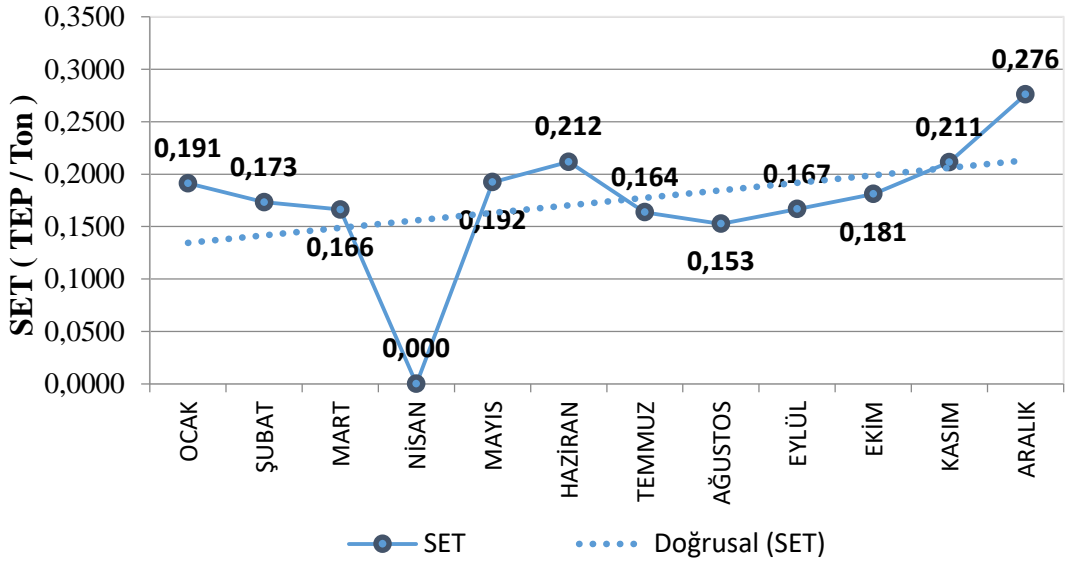
Şekil 4.15. 2020 Yılı Üretim ve Enerji Tüketimlerinin Aylara Göre Dağılımı

Şekil 4.16'da işletmenin 2020 yılı üretim ve toplam enerji tüketimlerinin aylara göre dağılımı verilmiştir. Üretim ile enerji tüketimi şubat, ağustos ve eylül ayları hariç eş zamanlı hareket ettiği görülmektedir.

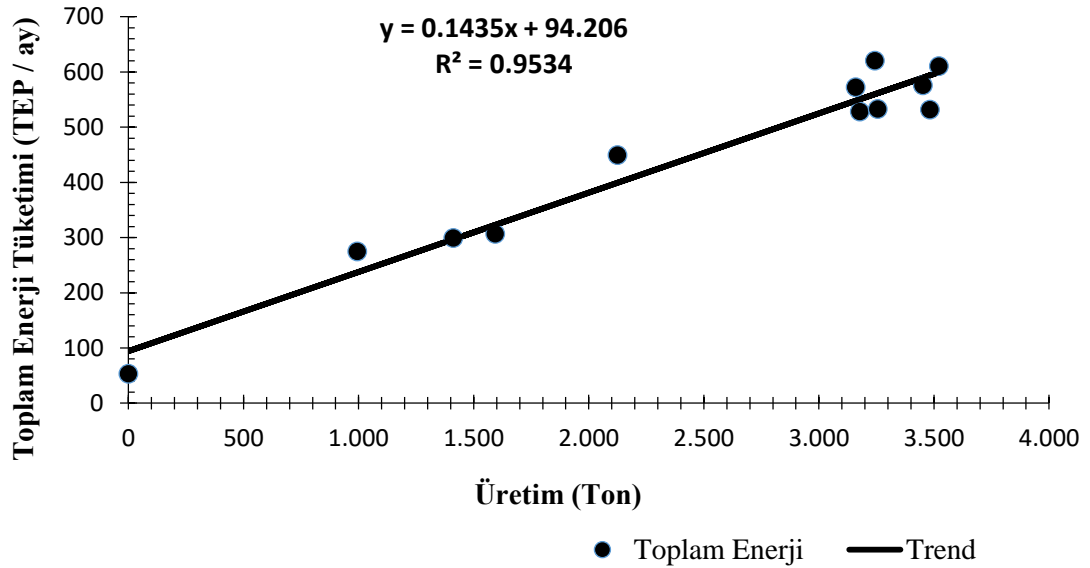
Şekil 4.17'de işletmenin 2020 yılı aylık Spesifik Enerji Tüketimi verilmiştir. İşletmede 2020 yılında 29,416 Ton ürün üretimine karşılık 5,351 TEP enerji harcanmıştır. Yıl içinde ortalama 1 ton ürün üretim için 0.182 TEP enerji harcanmıştır ancak 1 Ton ürün başına harcanan enerji aylık olarak değişiklik göstermektedir. 2020 yılında işletmenin Spesifik Enerji Tüketimi 2019 yılına göre (SET) %5 artmıştır.

Şekil 4.16. 2020 Yılı Üretim ve Toplam Enerji Tüketiminin Aylara Göre Dağılımı

Şekil 4.17. 2020 Yılı Aylık Spesifik Enerji Tüketimi

Şekil 4.18. 2020 Yılı Üretim – Tüketim Trend Grafiği

Şekil 4.18’de İşletmenin 2020 yılı Üretim – Tüketim Trend (regresyon analizi) grafiği verilmiştir. 2020 yılı için regresyon analizi yapılarak enerji denkleminin, $Y=0.1435x + 94.206$ olduğu tespit edilmiştir. Oluşturulan doğru grafiğinin altında kalan alan ve değerler en iyi verime sahip olan enerji tüketimlerini göstermekte ve işletmenin daha verimli çalıştığı aylara karşılık gelmektedir. Doğrunun üstünde kalan noktalarda işletmenin verimsiz çalıştığı ayları göstermektedir. Regresyon uyumluluk katsayısı (R^2

değeri) 1 değerine ne kadar yakınsa oluşturulan denklemin doğruluğu o kadar yüksektir. Yani R^2 değerinin 1 değerine yakın olması, gerçekleşen enerji tüketimi ile net üretim miktarı arasındaki ilişkinin güçlü olduğunu gösterir. 2020 yılı için oluşturulan standart denklemin R^2 değeri 0.95 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 1 değerine yakındır. Yani denklemin güvenilirliği yüksektir.

4.2. Basınçlı Hava Sistemlerinin İncelenmesi

4.2.1. Ünite ve Sistem Tarifi

Basınçlı hava kompresörleri havanın sıkıştırma oranından dolayı giren enerjinin çok azını faydaya dönüştürebilen cihazlardır. Bu sistemlerin literatürde olması gereken şekilde işletilmesine dikkat edilmelidir. Aksi takdirde işletmeyi ve üretimi olumsuz etkileyerek zaman ve para kaybına yol açabilir. İşletmede Lupamat marka iki adet basınçlı hava kompresörü vardır. Kompresörler birlikte çalışmaktadırlar. İşletme haftada 6 gün 24 saat çalışmaktadır. Şekil 4.19'da Kompresörlerin resimleri bulunmaktadır.

Şekil 4.19. Kompresör 1 ve Kompresör 2

Çizelge 4.13'de kompresörlerin etiket bilgileri verilmiştir.

Çizelge 4.13. Kompresör 1 ve 2 Etiket Değerleri

Kompresör 1	
Kompresör Markası	Lupamat
Kompresör Modeli	LKV 132 DHK PLUS
Çalışma Basıncı	10 Bar
Gücü	132 kW
Hava Debisi	20.2 m ³ /dk
Hız Sürücü	Var
Kompresör 2	
Kompresör Markası	Lupamat
Kompresör Modeli	132/13 DDHK PLUS
Çalışma Basıncı	13 Bar
Gücü	132 kW
Hava Debisi	18.4 m ³ /dk
Hız Sürücü	Var

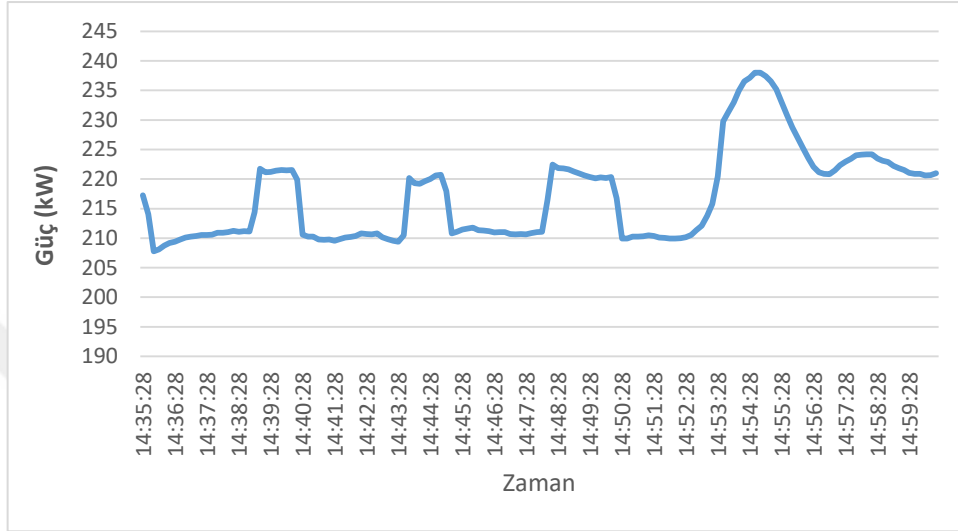
4.2.2. Yapılan Ölçümler ve/veya Alınan Değerler

Saha çalışmalarına öncelikle basınçlı havanın üretiminin yapıldığı kompresörlerin etiket değerleri alınmış, ana dağıtım hatları ve hava tankı incelenmiştir. Atık ısı geri kazanımı için kompresörlerde enerji analizörüyle elektrik güç tüketimi ölçülmüştür. Kompresör 1 ve Kompresör 2'nin enerjisi aynı noktadan beslendiği ve aynı yük ve basınçta çalıştıkları için kompresörlerin güç tüketimi, kompresörleri besleyen ana sigortaya enerji analizörü bağlanarak ölçülmüştür.

Şekil 4.20. Kompresör Enerji Tüketimi Ölçümü

Şekil 4.21’de Kompresörlerin enerji analizörüyle ölçülen güç tüketim sonucu grafik halinde verilmiştir. Kompresörler işletmenin basınçlı hava ihtiyacına göre değişken yüklerde çalışmaktadır. Aşağıdaki grafikte de anlık güç tüketimleri görülmektedir. İşletmenin basınçlı hava ihtiyacı artınca güç tüketimi artmakta azalınca güç tüketimi azalmaktadır.

Şekil 4.21. Kompresör Güç Ölçümü

Çizelge 4.14’de enerji analizörüyle kompresörlerin güç tüketiminin ölçüm sonucu özet olarak verilmiştir.

Çizelge 4.14. Kompresörlerin Güç Tüketimi

	GÜÇ (kW)
Maksimum	242
Ortalama	217
Minimum	220

İki kompresör toplam saatlik 217 kW güç tüketmektedirler. Tek kompresör ise ortalama saatlik 108 kW güç tüketmektedir. Kompresörlerin ürettiği hava basıncı, kompresör ekranından 9 Bar olduğu gözlemlenmiştir.

4.2.3. Hesaplamalar ve Değerlendirmeler

Kompresörlerin güç tüketimleri enerji analizörü ile ölçülmüş, kompresör hava basıncı değerleri ekran üzerinden alınmıştır. Kompresör performansı Spesifik Enerji

Tüketimi (SET) ile gösterilmektedir. Yani birim hava üretimi için ne kadar enerji harcadığını $\{kWh/(m^3/dk \text{ hava})\}$ ifade etmektedir. Tesisteki Kompresörlerin 10 Bar basınçta SET değerleri etiket bilgilerine göre hesaplanıp Çizelge 4.15'te verilmiştir.

Çizelge 4.15. Kompresörün Etiket SET Değeri

Etiket Debisi	20	m^3/dk
Etiket Gücü	132	kW
SET	6.6	$kWh/(m^3/dk)$
Basınç	10	Bar

4.2.3.1. Basınçlı Hava Tankı Hacim Kontrolü

Kompresör 1 ve Kompresör 2 için 10,000 litrelik ortak bir yaş hava tankı bulunmaktadır. Tank hacmi hesabı yapılırken etiket debisi üzerinden hesap yapılacaktır. Debi iki kompresör içinde 10 Bar basınçta $20 m^3/dk$ olarak alınmıştır.

Ana formül:

$$V = 9.375 \times Q \quad (4.1)$$

Q = Kompresörün toplam debisi (lt/sn)

V = Depo Hacmi (lt)

$$lt/sn = (m^3/dk) \times (1.000/60) \quad (4.2)$$

İki kompresörde aynı hava tankını beslediği için kompresörün toplam debisi $40 m^3/dk$ olacaktır. Denklem 4.2 kullanılarak kompresörlerin toplam debisi 666 lt/sn olarak hesaplanır.

Denklem 4.1 kullanılarak depo hacmi aşağıda hesaplanmıştır.

$$V = 9.375 \times 666$$

$$V = 6,244 \text{ lt}$$

İşletmedeki tank hacmi 10,000 lt'dir. Olması gereken tank hacmi 6,244 lt olarak hesaplanmıştır. İşletmenin tank hacmi yeterlidir. Kapasitenin üstünde kullanılacak tank hacmi ile daha büyük yüzeyler elde edileceğinden hava daha fazla dinlenmiş olacak ve hava içerisinde bulunan nem daha fazla yoğuşacaktır. Böylece hava kalitesi artacaktır.

4.2.4. Öneriler, Enerji Tasarruf İmkanları ve Miktarları

İşletmede kullanılan mevcut kompresörler vidalı kompresördür. Kompresörler vida grubunun sürtünmesinden dolayı tüketmiş olduğu enerjinin %95'ini atık ısı olarak atmosfere atılmaktadır. 80 – 90 °C atık ısı bulunmaktadır. Bu atık ısıyı ise geri kazanmak mümkündür. Atık ısı geri kazanım uygulaması ile tüketilen enerjinin %70'ini geri kazanmak pratikte mümkündür.

Kompresörün atık ısı, atık ısı geri kazanım kiti ile suya aktarılacak, sıcak su ile tesis ısıtma ihtiyacı olan yerlerde kullanılacaktır.

Bir kompresör için kompresör atık ısı kazanım hesabı aşağıda verilmiştir.

$$\text{Kazanılacak enerji miktarı} = \text{Kompresör Ortalama Gücü} \times 0,70 \quad (4.3)$$

$$\text{Kazanılacak enerji miktarı} = 108 \times 0,7$$

$$\text{Kazanılacak enerji miktarı} = 76 \text{ kW}$$

$$1 \text{ kW} = 860 \text{ kcal} \quad (4.4)$$

Denklem 4.4'e göre Kazanılan enerji 65,360 kcal/h olarak hesaplanır.

$$\text{Saatlik doğalgaz kazancı} = \text{Kazanılan enerji miktarı} / (8,250 \times \text{kazan verimi}) \quad (4.5)$$

Kazan verimi %90 alınmıştır.

$$\text{Saatlik doğalgaz kazancı} = 65,360 / (8,250 \times 0.9)$$

$$\text{Saatlik doğalgaz kazancı} = 8.8 \text{ m}^3/\text{h}$$

$$\text{Çalışma süresi} = 6,000 \text{ saat} / \text{yıl}$$

$$\text{Yıllık doğalgaz kazancı} = \text{Saatlik doğalgaz kazancı} \times \text{Çalışma süresi} \quad (4.6)$$

$$\text{Yıllık doğalgaz kazancı} = 8.8 \times 6,000$$

$$\text{Yıllık doğalgaz kazancı} = 52,800 \text{ m}^3/\text{yıl}$$

$$\text{Doğalgaz birim fiyatı} = 12.30 \text{ TL}$$

$$\text{Mali Tasarruf} = \text{Enerji Kazancı} \times \text{Birim fiyat} \quad (4.7)$$

$$\text{Yıllık parasal tasarruf} = 52,800 \times 12.30$$

$$\text{Yıllık parasal tasarruf} = 649,000 \text{ TL}$$

Proje yatırım maliyeti 65,000 €'dur. Yatırım maliyetinin TL karşılığı 1,137,500 TL'dir.

$$\text{GES} = \text{Yatırım maliyeti} / \text{Yıllık kazanç} \quad (4.8)$$

$$\text{GES} = 1,137,500 / 649,000$$

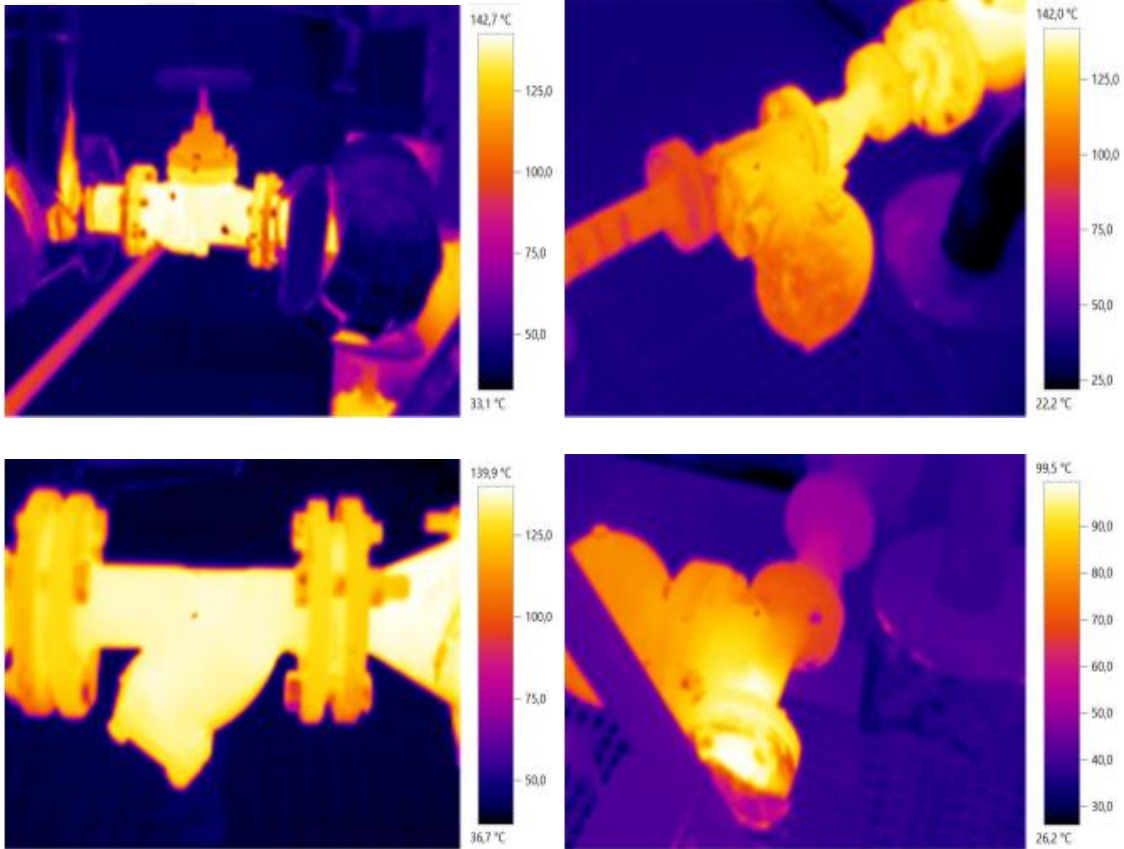
$$\text{GES} = 1.75 \text{ yıl}$$

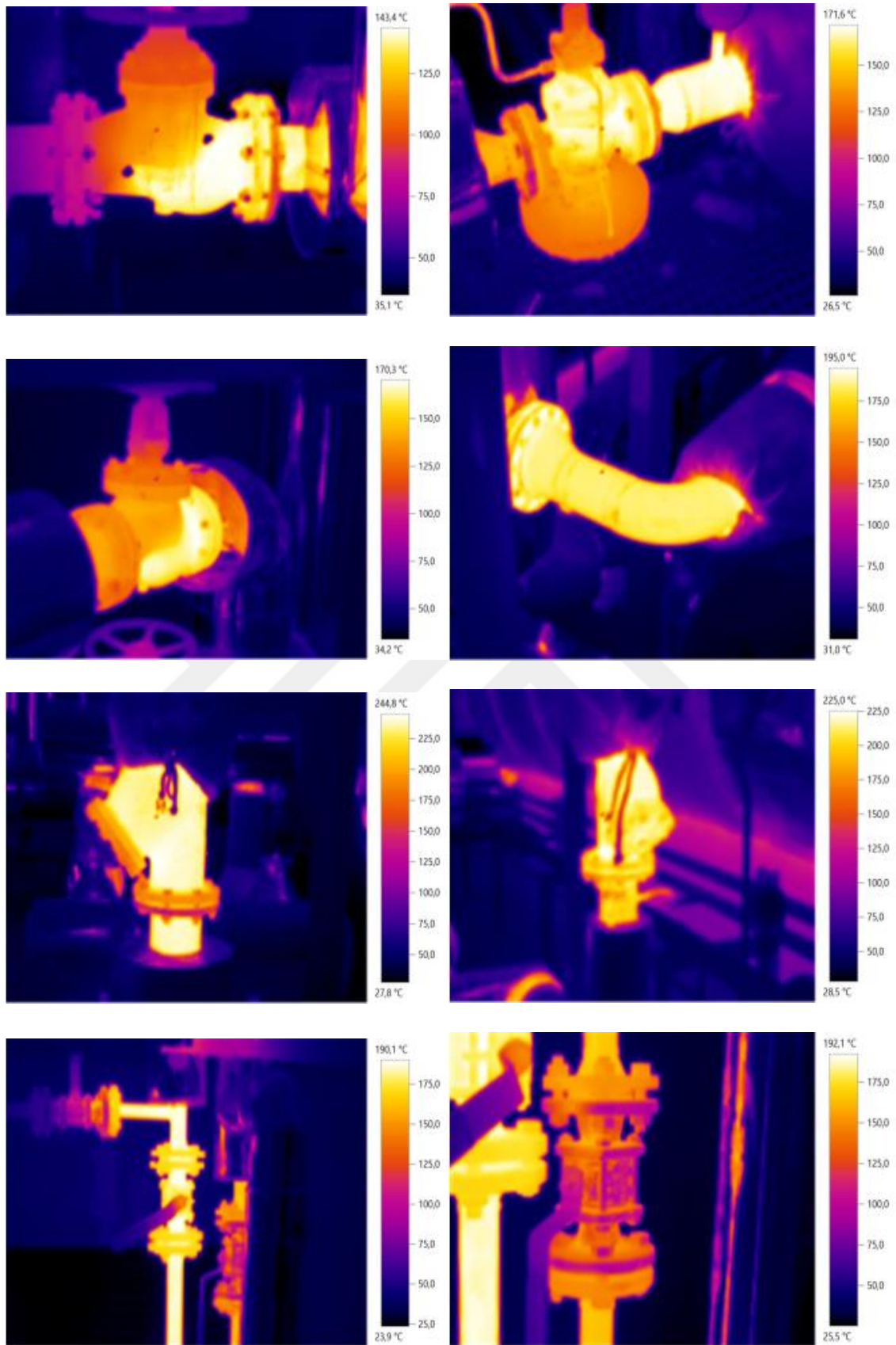
Bir kompresöre atık ısı geri kazanım sistemi kurduğumuz zaman doğalgazdan saatlik 8.8 m³, yıllık ise 52,800 m³ tasarruf elde edilecektir. Proje sonunda yıllık 649,000 TL tasarruf edilecektir. Proje kendini 1.75 yılda geri ödemesi beklenmektedir.

Atık ısı geri kazanım kiti kompresörlere ayrı ayrı uygulanmaktadır. Bu nedenle bir kompresör için atık ısı geri kazanım sistemi hesabı yapılmıştır. Proje iki kompresör içinde uygulanırsa doğalgazdan yıllık 105,600 m³ tasarruf sağlanacaktır. Mali kazanç ise 1,298,000 TL olacaktır.

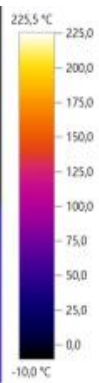
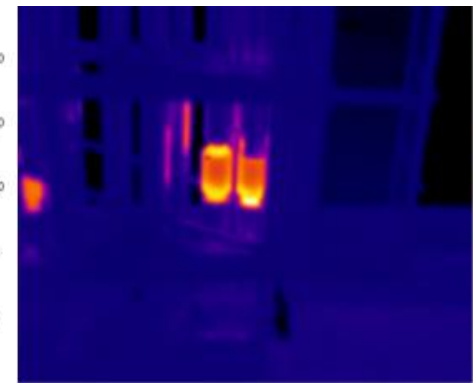
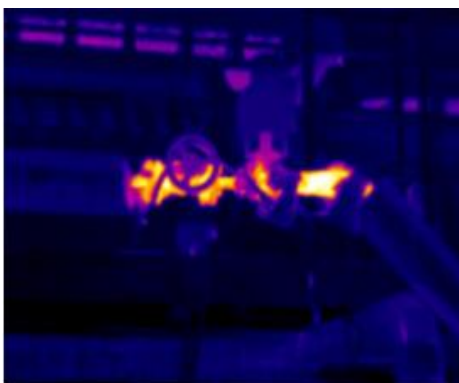
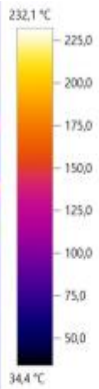
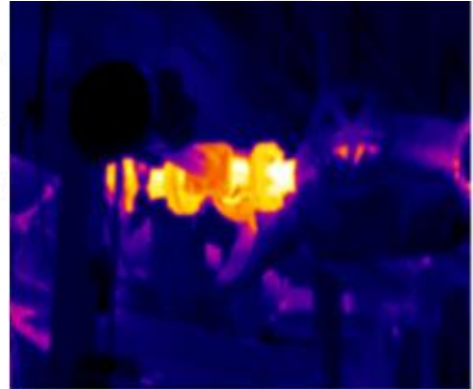
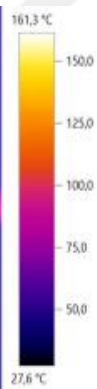
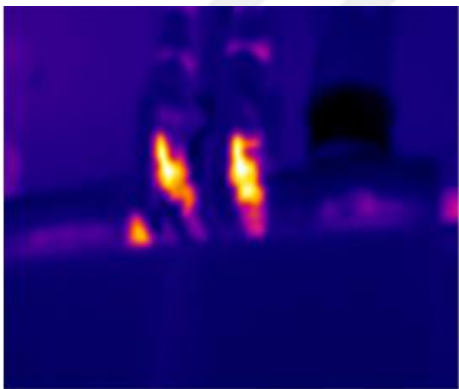
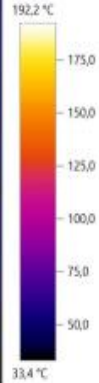
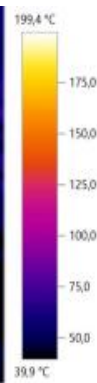
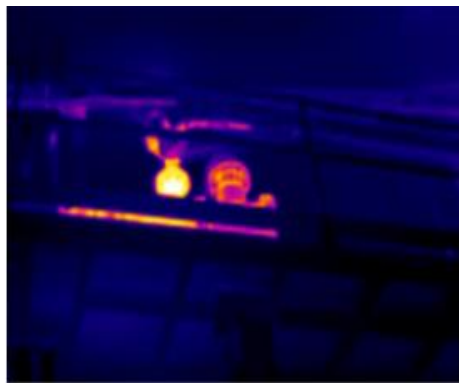
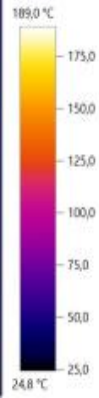
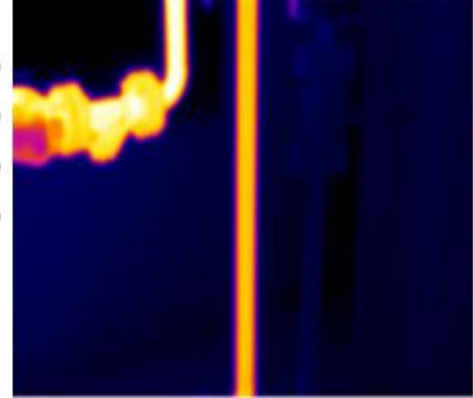
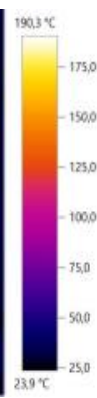
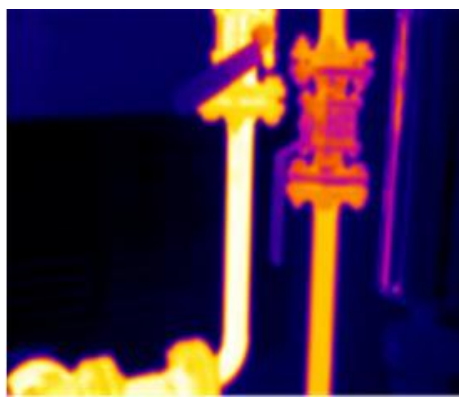
4.3. Termal Kayıpların İncelenmesi

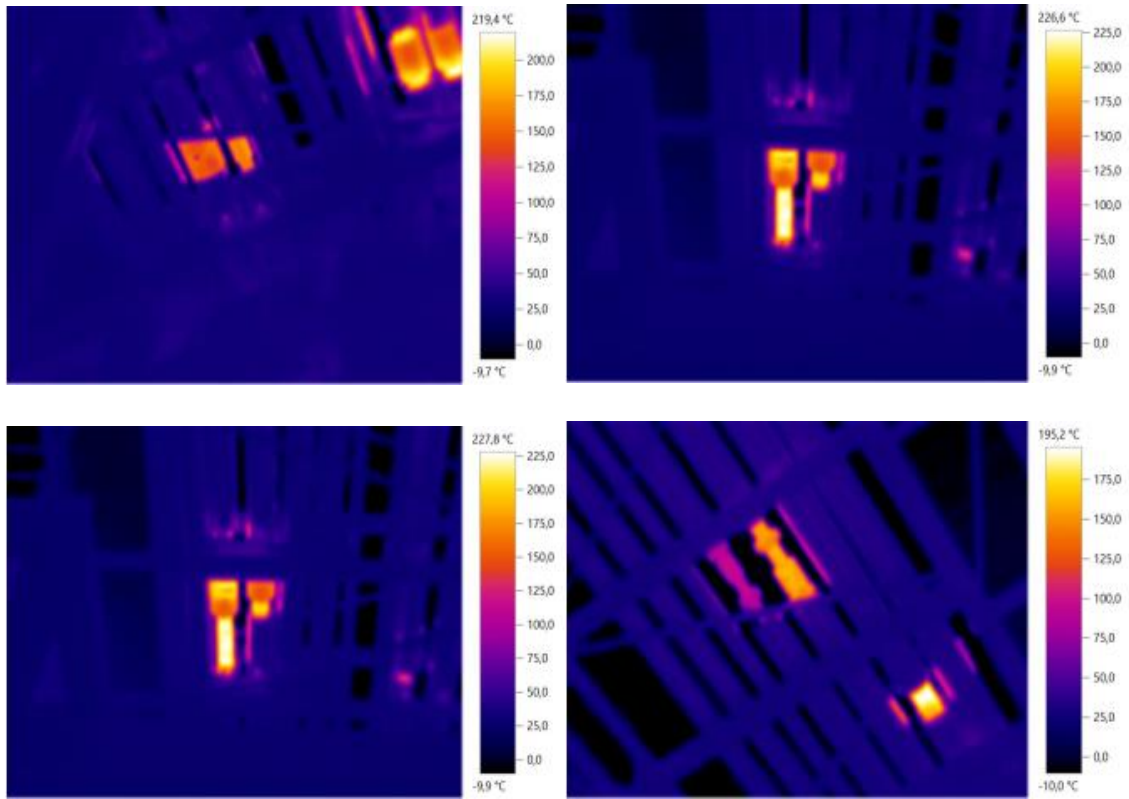
Tesisteki termal yüzeyler, termal kamera ile ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Tesis genelinde termal yalıtımların yapıldığı gözlemlenmiş fakat bazı noktalarda izolasyonsuz vana ve borular tespit edilmiştir. Tespit edilen noktaların termal görüntüleri alınarak aşağıda verilmiştir.

Şekil 4.22. Yalıtımsız Vana ve Yalıtımsız Borular

Şekil 4.23. Yalıtımsız Vana ve Yalıtımsız Borular

4.3.1. Yalıtımsız Boru ve Yalıtımsız Vanalarda Isı Kaybı Hesabı

Tesisatlar da bulunan yalıtımsız boru ve vanalara izolasyon yapılarak ısı kaybı önlenmiş olacaktır. Bağlı bulunduğu boruya flanş ile bağlantı yapılmış yalıtımsız bir vanadan olan ısı kaybı aynı çapta ve yüzey sıcaklığında 2 m uzunluğunda yalıtımsız borudan olan ısı kaybına eş değer alınmıştır.

Mevcut durumdaki ısı kaybı ;

$$Q_{\text{ö}} = (U_c + U_r) \times \pi \times d_1 \times (T_s - T_a) \quad (4.10)$$

$Q_{\text{ö}}$ = Yalıtım öncesi ısı kaybı

U_c = Konveksiyon ile ısı transfer katsayısı (W/m²K)

U_r = Radyasyon ile ısı transfer katsayısı (W/m²K)

T_s = Yüzey Sıcaklığı (°K)

T_a = Ortam Sıcaklığı (°K)

d_1 = Boru Dış Çapı (m)

Yalıtım öncesi ısı kaybını hesaplamak için konveksiyonla ısı transfer katsayısı (Denklem 4.11) radyasyonla ısı transfer katsayısı (Denklem 4.12) hesaplanmıştır.

$$U_c = 1,15x ((T_s - T_a)/d_1)^{0,25} \quad (4.11)$$

$$U_r = 5,67 \times 10^{-8} \times E \times (T_s^2 + T_a^2) \times (T_s + T_a) \quad (4.12)$$

E = Emissivite katsayısı

Emissivite Katsayısı = 0,81

Yalıtım sonrası ısı kaybı;

$$Q_y = (\pi \times (T_s - T_a)) / [(\ln(d_2/d_1)/(2x\lambda)] + [1/U_{so} \times d_2] \quad (4.13)$$

Q_y = Yalıtım sonrası ısı kaybı (W)

d_1 = Boru dış çapı (m)

d_2 = Yalıtım sonrası dış çapı (m)

λ = Yalıtım malzemesinin ısı iletkenliği (W/mK)

U_{SO} = Yüzeysel Isı transfer katsayısı (W/m²K)

İşletmedeki yalıtımsız ekipmanlardan olan ısı kaybı ve yalıtım yapıldıktan sonraki ısı kaybı Denklem 4.10 ve Denklem 4.13 kullanılarak hesaplanmış ve Çizelge 4.16'da tablo halinde verilmiştir.

Çizelge 4.16. Yalıtımsız Ekipmanların Isı Kaybı ve Yalıtım Sonrası Isı Kayıp Hesabı

Lokasyon	ADET	DN	Vana Sıcaklığı (°C)	Ortam Sıcaklığı (°C)	Uc	Ur	Yalıtım Öncesi Isı Kaybı (kcal/h)	Yalıtım Sonrası Isı Kaybı (kcal/h)	Net Tasarruf (kcal/h)
DN 100 Vana	1	100	140	30	6.41	8.63	1,021	79	942
DN 100 Vana	1	100	140	30	6.41	8.63	1,021	79	942
DN 40 Vana	1	40	130	30	7.76	8.24	417	40	378
DN 40 Vana	1	40	90	30	6.83	6.84	214	24	190
DN 100 Vana	1	100	140	30	6.41	8.63	1,021	79	942
DN 100 Vana	1	100	160	30	6.68	9.44	1,294	93	1,200
DN 100 Vana	1	100	150	30	6.55	9.03	1,154	86	1,068
DN 100 Boru	1	100	180	30	6.92	10.31	798	54	744
DN 150 Boru	1	150	230	30	6.75	12.76	3,548	194	3,354
DN 100 Vana	1	100	200	30	7.14	11.25	1,930	122	1,808
DN 32 Vana	1	32	180	30	8.87	10.31	659	55	604
DN 32 Vana	1	32	130	30	8.01	8.24	372	37	335
DN 25 Vana	1	25	188	30	9.52	10.68	581	51	530
DN 25 Vana	1	25	150	30	8.88	9.03	391	39	352
DN 100 Vana	1	100	185	30	6.98	10.54	1,676	111	1,565

DN 80 Vana	2	80	170	30	7.24	9.87	2,301	167	2,134
DN 100 Vana	1	100	180	30	6.92	10.31	1,596	108	1,488
DN 25 Vana	1	25	140	30	8.69	8.63	347	35	311
DN 150 Boru	1	150	160	30	6.06	9.44	916	63	853
DN 150 Vana	4	150	150	30	5.94	9.03	3,266	233	3,033
DN 80 Vana	2	80	180	30	7.37	10.31	1,274	89	1,184
DN 25 Boru	1	25	150	30	8.88	9.03	978	97	881
DN 80 Vana	1	80	150	30	6.97	9.03	922	72	850
Toplam							27,694	2,005	25,689

Yalıtımsız ekipmanlara yalıtım yapılması sonucunda saatlik 25,689 kcal enerji geri kazanılabilir. Saatlik enerji kazancı Denklem 4.5 uygulanarak aşağıda hesaplanmıştır. Kazan verimi %90 alınmıştır.

$$\text{Saatlik doğalgaz kazancı} = 25,689 / (8,250 \times 0.9)$$

$$\text{Saatlik doğalgaz kazancı} = 3.46 \text{ m}^3/\text{h}$$

Yalıtım yapıldıktan sonra yıllık doğalgaz kazancı Denklem 4.6 uygulanarak aşağıda hesaplanmıştır.

$$\text{Yıllık doğalgaz kazancı} = 3.46 \times 6,000$$

$$\text{Yıllık doğalgaz kazancı} = 20,759 \text{ m}^3/\text{yıl}$$

Yalıtım yapıldıktan sonra yıllık mali kazanç Denklem 4.7 uygulanarak aşağıda hesaplanmıştır.

$$\text{Yıllık mali kazanç} = 20,759 \times 12.30$$

$$\text{Yıllık mali kazanç} = 255,333 \text{ TL}$$

Projenin geri ödeme süresi Denklem 4.8 kullanılarak aşağıda hesaplanmıştır.

$$\text{Projenin yatırım tutarı} = 50,000 \text{ TL}$$

$$\text{GÖS} = 50,000 / 255,333$$

$$\text{GÖS} = 0.2 \text{ yıl}$$

İşletmedeki yalıtımsız ekipmanlara ısı yalıtımı yapıldığında yıllık 20,759 m³ doğalgaz tasarrufu sağlanacaktır. Mali kazanç ise yaklaşık 255,000 TL'dir. Proje geri ödeme süresi bir yılın çok altındadır. Proje kendini yaklaşık 3 ayda geri ödeyebilmektedir.

4.4. Aydınlatma Sisteminin incelenmesi

İşletme içerisinde yeni nesil verimli aydınlatma armatürleri kullanıldığı gibi verimsiz olan eski tip aydınlatma armatürlerde kullanılmaktadır. Ayrıca doğal aydınlatmadan faydalan mahallerde vardır.

İşletme genelinde üretim hattı ve depo kısımlarında 2 X 58 W floresan lambalar, personel ve mühendis odalarında 4 X 18 W floresan lambalar, çevre aydınlatmalarında 1.000 W projektör lambalar bulunmaktadır. Yapılan çalışma kapsamında verimsiz armatürler incelenmiştir. Verimsiz armatürlerin ışık şiddetleri Lux metre ile ölçülmüştür. Şekil 4.24'te 4 X 18 W ve 2 X 58 W floresan lambaların resimleri verilmiştir. Şekil 4.25'te ise tesisin bazı noktalarındaki aydınlatma şiddeti ölçümleri bulunmaktadır.

Şekil 4.24. Tesiste Bulunan Bazı Verimsiz Lambalar

Şekil 4.25. Aydınlatma Ölçümleri

İşletmede bulunan verimsiz aydınlatma armatürlerinin bilgileri ve ölçüm sonuçları Çizelge 4.17’de verilmiştir.

Çizelge 4.17. Verimsiz Aydınlatma Armatörleri

Bölüm	Adet	Güç (Watt)	Armatür Tipi	Ölçülen Aydınlatma şiddeti (lux)
Üretim Hattı	450	2 X58 W	Florasın	130
Depolar	200	2 X 58 W	Florasın	150
Personel Odaları	100	4 X 18 W	Florasın	160
Çevre Aydınlatması	55	1000 W	Projektör	-

Mevcut kullanılan verimsiz armatürlerin yıllık enerji tüketimleri Çizelge 4.18’de verilmiştir. Personel odalarında pencereler bulunmaktadır. Bu nedenle personel odalarında gündüz saatlerinde doğal aydınlatma yapılmaktadır. Depolarda doğal aydınlatma yapılmamaktadır. Bu nedenle depoların armatürlerle aydınlatma süreleri personel odalarından daha fazladır.

Çizelge 4.18. Verimsiz Armatürlerin Enerji Tüketimi

Bölüm	Armatür Gücü	Armatür Tipi	Güç Tüketimi Saatlik (W)	Adet	Yıllık Çalışma (saat/yıl)	Yıllık Enerji Tüketimi (kWh/yıl)
Üretim Hattı	2 X58 W	Florasın	116	450	6,000	313,200
Depolar	2 X 58 W	Florasın	116	200	3,000	69,600
Personel Odaları	4 X 18 W	Florasın	72	100	2,500	18,000
Çevre Aydınlatması	1000 W	Projektör	1000	45	2,000	90,000
Toplam						490,800

Verimsiz armatürler yerine önerilen LED armatürlerin enerji tüketimi Çizelge 4.19’da verilmiştir. LED armatürlerin ışık gücü 160 lümen / Watt ‘tır. Yeni LED armatürler takıldıktan sonra ışık şiddetinin 200 -250 lux olması öngörülmektedir.

Çizelge 4.19. LED Armatürlerin Enerji Tüketimi

Bölüm	Armatür Gücü	Armatür Tipi	Güç Tüketimi Saatlik (W)	Adet	Yıllık Çalışma (saat / yıl)	Yıllık Enerji Tüketimi (kWh/yıl)
Üretim Hattı	50 W	LED	50	450	6,000	135,000
Depolar	50 W	LED	50	200	3,000	30,000
Personel Odaları	35 W	LED	50	100	2,500	12,500
Çevre Aydınlatması	400 W	LED	400	45	2,000	36,000
Toplam						213,500

LED armatürlerin birim fiyatları ve toplam fiyatı Çizelge 4.120’de verilmiştir.

Çizelge 4.20. LED Armatürlerin Fiyatları

Armatür Gücü	Armatür Tipi	Adet	Birim Fiyatı (\$)	Toplam Fiyatı (\$)	Toplam Fiyatı (TL)
50 W	LED	450	35	15,750	263,025
50 W	LED	200	35	7,000	116,900
35 W	LED	100	30	3,000	50,100
400 W	LED	45	200	9,000	150,300
Toplam				34,750	580,325

$$\text{Yıllık Enerji Tasarrufu} = \text{Mevcut Tüketim} - \text{Yeni Tüketim} \quad (4.14)$$

$$\text{Mevcut enerji tüketimi} = 490,800 \text{ kWh/yıl}$$

$$\text{Yeni enerji tüketimi} = 213,500 \text{ kWh/yıl}$$

$$\text{Yıllık Enerji Tasarrufu} = 490,800 - 213,500$$

$$\text{Yıllık Enerji Tasarrufu} = 277,300 \text{ kWh/yıl}$$

Verimli armatürler takıldıktan sonra yapıldıktan sonra yıllık mali kazanç Denklem

4.7 uygulanarak aşağıda hesaplanmıştır.

$$\text{Yıllık mali kazanç} = 277,33 \times 2.10$$

$$\text{Yıllık mali kazanç} = 582,300$$

Projenin geri ödeme süresi Denklem 4.8 kullanılarak aşağıda hesaplanmıştır.

$$\text{Projenin yatırım tutarı} = 580,325 \text{ TL}$$

$$\text{GÖS} = 580,325 / 582,300$$

$$\text{GÖS} = 1 \text{ yıl}$$

İşletmedeki verimsiz aydınlatma armatürleri, daha verimli olan LED armatürler ile değiştirilmesi sonucunda yıllık 277,300 kWh elektrik enerjisinden tasarruf sağlanabilmektedir. Elektrik enerjisinden elde edilen tasarrufun maddi karşılığı yıllık 582,300 TL'dir. Projenin geri ödeme süresi yaklaşık 1 yıldır. LED armatürlerin kullanım süreleri 50,000 saattir. 50,000 saatte maksimum %3 verim kaybı yaşanmaktadır.

Çizelge 4.21. Enerji Verimlilik Projeleri Özet Tablosu

	ENERJİ TÜRÜ	TASARRUF TÜRÜ				CO ₂ Azalma Miktar	Yatırım Maliyeti	G.Ö.S
		Miktar	Birim	TEP/yıl	TL/yıl	TON/yıl	TL	YIL
Verimli Aydınlatma Projesi	Elektrik	277,300	kWh/yıl	23.85	582,300	148.36	580,325	1.00
Toplam Elektrik Tasarrufu		277,300	kWh	24	582,300	148.36	580,325	
Kompresör 1 Atık Isı Geri Kazanım Projesi	Doğalgaz	52,800	m ³ /yıl	43.6	649,000	11.35	1,137,500	1.75
Kompresör 2 Atık Isı Geri Kazanım Projesi	Doğalgaz	52,800	m ³ /yıl	43.6	649,000	11.35	1,137,500	1.75
Termal Kayıpların Giderilmesi	Doğalgaz	20,759	m ³ /yıl	17.1	255,333	4.46	50,000	0.20
Toplam Doğal Gaz Tasarrufu		126,359	m³/yıl	104	1,553,333	27.17	2,325,000	
Toplam Tasarruf				128	2,135,633	175.52	2,905,325	

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Yapılan enerji etüdü sonucunda işletmenin enerji verimlilik potansiyeli, enerji ve mali tasarruf potansiyeli, yatırım maliyetleri ve projelerin geri ödeme süresi Çizelge 4.21’de özetlenerek verilmiştir.

- İşletmenin 2018 – 2019 ve 2020 yıllarındaki enerji tüketimleri ve enerji maliyetleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.
- İşletmenin 2018 – 2019 ve 2020 yıllarında üretim ve enerji tüketimleri arasındaki ilişki ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve regresyon analizi yapılarak bu üç yıla ait enerji denklemleri çıkarılmıştır.
- İşletmenin 2018 – 2019 ve 2020 yıllarındaki Spesifik Enerji Tüketimleri hesaplanmıştır.
- İşletmede basınçlı hava üretmek için iki adet vidalı kompresör bulunmaktadır. Vidalı kompresörler vida grubunun sürtünmesinden dolayı tüketmiş olduğu enerjinin %95’ini atık ısı olarak atmosfere atmaktadırlar. Bu atık ısıyı ise geri kazanmak mümkündür. İki kompresöre de atık ısı geri kazanım sistemi önerilmiştir. Bir kompresör için atık ısı geri kazanım sistemi ile yıllık 52.800 m³ doğalgazdan tasarruf sağlanmaktadır.
- Basınçlı hava üreten Kompresör 1 ve Kompresör 2’nin atık ısıları, atık ısı geri kazanım sistemi ile suya aktarılacaktır.
- İşletmede yalıtımsız vana ve borular tespit edilmiştir. Yalıtımsız boru ve vanalara ısı yalıtımı yapıldığı zaman yıllık 20,759 m³ doğalgaz tasarrufu ve 255,333 TL mali tasarruf sağlanacaktır. Proje hayata geçirilirse yıllık 4.46 Ton CO₂ salınımı engellenmiş olacaktır.
- İşletmede verimsiz aydınlatma sistemlerinin LED ile değiştirilmesi ile yıllık 277,300 kWh elektrik tasarrufu ve 582,300 TL mali tasarruf sağlanacaktır. Ayrıca LED dönüşümü sonucunda yıllık 148 Ton CO₂ salınımı engellenmiş olacaktır.
- Yapılan enerji etüdü sonucunda işletmeye önerilen verimlilik artırıcı projeler ile yıllık 128 TEP enerji tasarrufu ve yaklaşık 2,135,000 TL mali tasarruf sağlanabilmektedir. Projelerin toplam yatırım maliyeti yaklaşık 3.000.000 TL’dir. Ayrıca önerilen verimlilik artırıcı projeler ile yıllık 175.52 Ton CO₂ salınımı engellenecektir.

ÖNERİLER

- Etüt çalışmasında tespit edilen projelerin en kısa zamanda uygulamaya dönüştürülmesi önerilmektedir.
- Bu tür tesislerde enerji ölçme ve izleme sistemi kurularak işletmelerin enerji verimlilikleri anlık olarak takip edilebilir.

6. KAYNAKLAR

- Anonim 2007, Resmi Gazete, [online], <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070502-2.htm>, Ziyaret Tarihi; [02.05.2022].
- Anonim 2011, Resmi Gazete, [online], <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/10/20111027.htm>, Ziyaret Tarihi; [27.10.2021].
- Anonim 2019, Resmi Gazete, [online], <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190314-2.pdf>, Ziyaret Tarihi; [14.03.2022].
- Anonim 2022, Ulusal Enerji Denge Tablosu, [online], <https://enerji.gov.tr/eigm-raporlari>, Ziyaret Tarihi; [15.05.2022].
- Al-Badi A.H. and Al-Sadi S.N., 2020, Toward energy-efficient buildings in Oman, *International Journal of Sustainable Energy*, 39 (5), 412-433.
- Attia S., Shadmanfar N. And Ricci F., 2020, Developing two benchmark models for nearly zero energy schools, *Applied Energy*. 263, 114614.
- Balan K.N. and Yashvanth U., 2020, Energy Audit in Residential Building – Replacement of Portable Air Conditioner by an Energy Efficient Centralised Air Conditioner, *International Journal of Ambient Energy*, 41 (2), 179 -182.
- Bayraktar B., 2021, Maden Sektöründe Enerji Verimliliği: Bir Maden İşletmesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, *Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Kocaeli, 1-131.
- Doğmuş N., 2020, Pompaj Sistemlerinde Enerji Verimliliğinin İncelenmesi ve Alibeyhüyükü Bölgesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya, 1-50.
- Günay F. N. , 2021, Ticari Binalara Örnek Özel Sektördeki Bir Otel İşletmesinin Enerji Etüt Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya, 1-68.
- Hadra M., 2018, Çubuk Haddehanesi Tav Fırınında Enerji Etüdü ve Optimizasyonu, Yüksek Lisans Tezi, *Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Kocaeli, 1-54.
- Haydaroğlu C., 2006, Türk Sanayisinde Enerji Verimliliği ve Yoğunluğunun Analizi, Yüksek Lisans Tezi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Eskişehir, 1-121.
- Karyeyen S., Aksoy M. H., Özgören M. ve Koçak S., 2012, Konya Sanayisinde Enerji Verimliliği, *Mevlana Kalkınma Ajansı Bölgesel Araştırma Raporları Serisi*, 5, 2.
- Kıyılmaz M. B., 2019, Sanayide Enerji Yönetimi Esasları ve Enerji Verimliliğinin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, *Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Muğla, 2-3.

- Kıyılmaz M. B., Keçebaş A. ve Ertürk M., 2021, Sanayide Enerji Yönetimi Sistemim İçin Bir Gıda Tesisinin Enerji Verimliliğinin İyileştirilmesi, *International Journal of Pure and Applied Sciences*, 7 (1), 51- 62.
- Kocabaş C., 2021, Enerji Veriminin Artırılmasında Süreç İyileştirme Tekniklerinin Endüstriyel Uygulaması, Doktora Tezi, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Bilecik, 1-159.
- Koçak 2020, Türkiye’de Sektörel Bazda Enerji Yönetim Sistemi Uygulamalarının Enerji Verimliliğine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli, 1-150.
- Küçükyavaşlıoğlu G., 2020, Bir Otomotiv Yan Sanayi Tesisinin Basınçlı Hava Sisteminde Enerji Tasarrufu Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, *Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Konya, 1-102.
- Metrel, 2013, Power and Harmonic Analyser, Slovenia.
- Muhammad J.Y., Alhassan S., Abdulmajeed I.S.A., Waziri N.H., Ismail N.A. and Tukur F.F., 2020, Energy Audit and Management of a Tannery Company: A Case Study of Kano State, *American Journal of Electrical Power and Energy Systems*, 9 (1), 1-13.
- Ruşen S. E. ve Çevik M. S., 2020, Bir Gıda Fabrikasında Enerji Verimliliğinin İyileştirilmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 24 (3), 539-552.
- Sitorus A., Yurisman E., Susilo H., Ambarita H. and Nur T.B, 2020, Analysis of Energy Efficiency in the Krueng Raya TBBM Pertamina Building Using the Energy Audit Method, *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 801 (1), 012042
- Taşdemir B., 2019, Muhtelif Altyapı Ürünleri Üreten Bir Döküm Fabrikasının Enerji Etüdü, Yüksek Lisans Tezi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya, 1-54.
- Tekkol B., 2019, Enerji Tüketiminin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisinde Enerji Verimliliğinin Rolü : Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, *Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Bandırma, 1-99.
- Testo 2012 a, Testo Termal Imager, Germany.
- Testo 2012 b, (Luxmeter), Germany.
- Tosun İ. B., 2018, Kamu Binaları İçin Enerji Etüdü ve Verimlilik Artırıcı Yöntemler, Yüksek Lisans Tezi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya, 1-72.

- Toköz N. ve Özgün Ö., 2019, Atık Isı Geri Kazanım Sistemlerine Yönelik Literatür Araştırması ve Sanayiden Örnek Vaka İncelemesi, *Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 34 (2), 57-72.
- Uzun A. ve Değirmen M., 2018, Endüstriyel İşletmelerde Enerji Verimliliği ve Enerji Yönetimi, *Uluslar Arası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 4 (2), 83-97.
- Yıldız A., Akgül S. ve Güvercin S., 2018, *Sanayide Enerji Verimliliği ve Uygulamaları, İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 16-22.
- Yüksel Ş., 2020, Bir Petro – Kimya Fabrikasının Enerji Verimliliği Etüdü, Yüksek Lisans Tezi, *Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Kocaeli, 1-54.

EKLER**EK-1 TEP Hesap Tablosu**

Miktar		Enerji Kaynağı	Alt Isıl Değer	Birim	TEP Çevrim Katsayısı
1	ton	Taş kömürü	6.100.000	kcal	0,610
1	ton	Kok Kömürü	7.200.000	kcal	0,720
1	ton	Briket	5.000.000	kcal	0,500
1	ton	Linyit Teshin ve sanayi	3.000.000	kcal	0,300
1	ton	Linyit Santral	2.000.000	kcal	0,200
1	ton	Elbistan Linyiti	1.100.000	kcal	0,110
1	ton	Petrokok	7.600.000	kcal	0,760
1	ton	Prina	4.300.000	kcal	0,430
1	ton	Talaş	3.000.000	kcal	0,300
1	ton	Kabuk	2.250.000	kcal	0,225
1	ton	Grafit	8.000.000	kcal	0,800
1	ton	Kok tozu	6.000.000	kcal	0,600
1	ton	Maden	5.500.000	kcal	0,550
1	ton	Elbistan Linyiti	1.100.000	kcal	0,110
1	ton	Asfaltit	4.300.000	kcal	0,430
1	ton	Odun	3.000.000	kcal	0,300
1	ton	Hayvan ve Bitki Artığı	2.300.000	kcal	0,230
1	ton	Ham Petrol	10.500.000	kcal	1,050
1	ton	Fuel Oil No:4	9.600.000	kcal	0,960
1	ton	Fuel Oil No:5	10.025.000	kcal	1,003
1	ton	Fuel Oil No:6	9.860.000	kcal	0,986
1	ton	Motorin	10.200.000	kcal	1,020
1	ton	Benzin	10.400.000	kcal	1,040
1	ton	Gazyağı	8.290.000	kcal	0,829
1	ton	Siyah Likör	3.000.000	kcal	0,300
1	ton	Nafta	10.400.000	kcal	1,040
bin	m ³	Doğalgaz	8.250.000	kcal	0,825
1	ton	Kok gazı	8.220.000	kcal	0,822
bin	m ³	Kok gazı	4.028.000	kcal	0,403
1	ton	Yüksek Fırın Gazı	535.000	kcal	0,054
bin	m ³	Yüksek Fırın Gazı	690.000	kcal	0,069
bin	m ³	Çelikhane Gazı	1.500.000	kcal	0,150
bin	m ³	Rafineri Gazı	8.783.000	kcal	0,878
bin	m ³	Asetilen	14.230.000	kcal	1,423
bin	m ³	Propan	10.200.000	kcal	1,020
1	ton	LPG	10.900.000	kcal	1,090
bin	m ³	LPG	27.000.000	kcal	2,700
bin	kWh	Elektrik	860.000	kcal	0,086
bin	kWh	Hidrolik	860.000	kcal	0,086
bin	kWh	Jeotermal	860.000	kcal	0,086